

Tuu Mukaan!

Vapaa-ajan toiminnan kehittäminen
Peruspalvelukeskus Oivan itsenäisesti
asuville erityistä tukea tarvitseville
asiakkaille

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Opinnäytetyö
Syksy 2015
Jenni Jäntti
Piia Rautiainen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

JÄNTTI, JENNI
RAUTIAINEN, PIIA:

Tuu Mukaan!
Vapaa-ajan toiminnan kehittäminen
Peruspalvelukeskus Oivan
itsenäisesti asuville erityistä tukea
tarvitseville asiakkaille

Sosiaalipedagogisen aikuistyön opinnäytetyö, 45 sivua, 21 liitesivua

Syksy 2015

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Peruspalvelukeskus Oivan kehitysvammahuollon itsenäisesti asuvien erityistä tukea tarvitsevien ihmisten vapaa-ajan toiveita, joiden perusteella kehitetään heidän vapaa-ajan toimintaansa. Tutkimuksessa selvitettiin, mitä erityistä tukea tarvitsevat asiakkaat tekevät vapaa-ajallaan sekä mitä vapaa-aika myös antaa heille ja mitä vapaa-ajan toiminnot myös antaisivat heille.

Tämä työ toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä soveltaen tutkimukselliseen osuuteen laadullisia tutkimusmenetelmiä. Tutkimuksen aineiston keruumenetelmänä käytimme osallistuvaa havainnointia ja reflektivoivaa tutkimuspäiväkirjaa.

Toiminnallisten toteutuskertojen aikana nousi vahvasti esille se, että ohjaajan läsnäolo toimintojen toteuttamiseksi oli keskeistä. Ohjaaja motivoi osallistujia toimintaan ja organisoi toimintakertojen toteutuksen. Toimintakertojen aikana osallistujien yhteisöllisyys vahvistui ja he ovat opinnäytetyöprosessin aikana alkaneet tavata toisiaan aktiivisemmin vapaa-ajalla.

Vapaa-ajan toimintojen toteuttaminen oli kohteessa vasta alkuvaiheessa, joten pitkän ajan toteutuksia tarvitaan, jotta osallistujat aktivoituvat itsenäiseen toimintaan. Muutos tähän suuntaan oli jo nähtävissä ryhmän jäsenten keskinäisen vapaa-ajan vieton lisääntymisenä.

Asiasanat: kehitysvammaisuus, itsenäinen asuminen, ryhmänohjaus, vapaa-aika, yhteisöllisyys.

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

JÄNTTI, JENNI
RAUTIAINEN, PIIA:

Come along!
Leisure activities development for
people with retardation to Basic
Service Centre Oiva.

Bachelor's Thesis in social pedagogy for work with adults, 45 pages, 21
pages of appendices

Autumn 2015

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to find out the leisure wishes of people with special needs and living independently, which will be used to develop their leisure activities at Basic Service Centre Oiva. The research revealed what leisure time gives to such clients and what leisure activities would also give them.

This thesis was carried out as a functional study in which some qualitative research methods were applied. We collected material using participants' observation and reflective research diary.

During the leisure activities the leader's presence was seen as crucial. The leader motivates participants in the activities and organizes their implementation.

The implementation of leisure activities was at an early stage, so some long-term implementations are required to activate the participants to act independently. The change in this direction was already noticed among group members and their common leisure time increased.

Key words: mental retardation, independent living, group guidance, leisure, community.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	PERUSPALVELUKESKUS OIVA	3
3	TARKOITUS JA TAVOITTEET	5
4	AIKAISEMMAT LINJAUKSET JA TUTKIMUKSET	6
5	VAPAA-AJAN VIETON MERKITYS ITSENÄISESTI ASUVILLE ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVILLE	8
5.1	Kehitysvammaisuus	8
5.2	Hyvinvoinnin määrittely	13
5.3	Vapaa-aika	14
6	RYHMÄNOHJAUS	16
7	TUTKIMUKSELLISUUS	20
7.1	Laadulliset aineistonkeruumenetelmät toiminnallisessa opinnäytetyössä	20
7.2	Sisällönanalyysi	21
8	OPINNÄYTETYÖN EETTINEN TOTEUTTAMINEN	23
9	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	25
9.1	Yhteistyö toimeksiantajan kanssa	25
9.2	toimintakertojen sisältö ja rakenne	27
10	AINEISTON ANALYSOINTI	29
11	JOHTOPÄÄTÖKSET	34
12	YHTEENVETO	36
13	POHDINTAA OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMISESTA	38
	LÄHTEET	39
	LIITTEET	46

1 JOHDANTO

Kehitysvammaisten osallisuus ja yhteiskuntaan kuuluminen ovat nykyään erityisen huomion kohteena ja kehitysvammaisten yhteiskunnalliseen osallisuuteen pyritään vaikuttamaan myös maailmanlaajuisesti. Esimerkiksi eurooppalaisen kehitysvammaisten henkilöiden oikeuksia ajavan järjestön, Inclusion European (2014) mukaan, kehitysvammaiselle kuuluu kansalaisoikeuksien tunnustamisen lisäksi suoda mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen elämään arvostetussa roolissa omassa elinympäristössään (Inclusion Europe 2014).

Maailmanlaajuisen kansainvälisen osallisuuden kampanjan avulla pyritään globaalisti vaikuttamaan kehitysvammaisten tasa-arvoon. Inclusion International (2012) -kampanjan raportin 19. artiklassa kerrotaan syrjimyksen, taloudellisten haittojen, työttömyyden ja sosiaalisen eristyneisyyden olevan suurimmat syyt siihen, miksi kehitysvammaiset ihmiset ovat muita herkempiä sosiaaliseen syrjäytymiseen. Kampanja haluaa siten tuoda tämän esille ja otettavan huomioon sosiaalista syrjäytymistä ja köyhyyttä ehkäisevässä toiminnassa Euroopassa. (Inclusion International 2012.)

Hynysen (2015) mukaan kansainvälisten linjausten lisäksi kotimaisten Kehas- periaatepäätökset vaikuttavat Suomessa kehitysvammaisten asumiseen. YK:n Vammaissopimuksessa korostetaan sitä, että kansalaisille suunnatut palvelut on oltava myös vammaisten henkilöiden saatavilla. Tämä tarkoittaa siten sitä, että esteettömän ympäristön ja turvallisuuden lisäksi elinympäristö ja toimivat palvelut ovat itsenäisen elämän ja osallisuuden mahdollistajia. (Hynynen 2015.) Sosiaalisista suhteista kehitysvammaisten ihmisten läheisten vahvat suhteet ovat tärkeimpiä sosiaalisen tuen ja arjen hallinnan näkökulmasta, mutta näiden lisäksi on saatava ympäristöön liittyviä hetkittäisiä ja pintapuolisia kosketuksia. (Somerkivi 2000, 128.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena on lisätä yhteisöllisyyttä kehitysvammahuollon asiakkaiden välille. Tämän lisäksi tarkoituksena on tulevaisuudessa asiakkaiden omatoiminen vapaa-ajan toimintojen toteuttaminen, jolloin

ohjaajan rooli häviäisi ja asiakkaat itsenäisesti järjestäisivät aktiviteettinsa opinnäytetyöprosessin aikana muodostuneessa ryhmässä.

Opinnäytetyömme tavoitteena on kehittää vapaa-ajan toimintaa Peruspalvelukeskus Oivan kehitysvammahuollon itsenäisesti asuville erityistä tukea tarvitseville asiakkaille, jotka tässä opinnäytetyössä tarkoittavat kehitysvammaisia ihmisiä. Tavoitteen saavuttamiseksi järjestämme kaksi kertaa kuukaudessa ilta-aikaan toimintaa asiakkaiden kanssa. Hollolassa itsenäisesti asuville kehitysvammaisille ei ole säännöllisiä aktiviteetteja vapaa-ajalle aikaisemmin järjestetty ja toimeksiantajamme haluaa kehittää toimintaa. Molempien opinnäytetyöntekijöiden kiinnostus kehitysvamma-alaa kohtaan on suuri, joten mahdollisuus opinnäytetyön toteuttamisesta vammaisten kanssa muodostui opinnäytetyön aiheeksemme.

Laissa määritetään, että kunnan on järjestettävä riittävät palvelut vammaisille kunnan tarpeen mukaisesti. Kehittäessään palveluita kunnan tulee huomioida vammaisen henkilön esiin tuomat näkökulmat ja tarpeet. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987, 3§, 7§.) Ketään henkilöä ei saa kohdella eri asemassa muun muassa iän, sukupuolen ja vammaisuuden vuoksi (Suomen perustuslaki 731/1999 6§; Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 8§.)

Opinnäytetyöraportissa kuvaamme toimeksiantajamme toiminnan sisältöä sekä itsenäisesti asuvia erityistä tukea tarvitsevia kehitysvammaisia asiakkaita. Kuvaamme myös opinnäytetyötämme ohjaavan keskeisen tietoperustan. Tämän lisäksi kerromme tarkemmin opinnäytetyömme tavoitteesta sekä tarkoituksesta. Tähän liittyen kerromme myös sen, miten opinnäytetyö toteutettiin ja esittelemme toteutuksen rungon eli aikataulumme. Lopuksi kerromme tutkimuksellisesta osiosta nousseet tulokset ja johtopäätökset.

2 PERUSPALVELUKESKUS OIVA

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Peruspalvelukeskus Oiva, joka kuuluu Hollolan kunnan organisaatioon ja järjestää sosiaali- ja terveysalan palveluita Asikkalassa, Hollolassa, Hämeenkoskella, Kärkölässä sekä Padasjoella (Peruspalvelukeskus Oiva 2015a).

Hollolassa kehitysvammahuoltoon kuuluu palveluohjaus, jonka tarkoituksena on tehdä suunnitelmia ja päätöksiä kehitysvammaisten asiakkaiden eri palveluihin. Näitä palveluita ovat avohuollon ohjauksen, asumisen, päivä- ja työtoiminnan, avotyö, perhe- ja tilapäishoito, kuljetuspalvelut sekä muut erityishuoltona myönnettävät palvelut. Tukihenkilö- ja virkistystoiminnan järjestäminen sekä yhteistyön tekeminen eri tahojen kanssa on myös osa palveluohjausta. Palveluohjauksen lisäksi Hollolassa toimii kaksi asumisyksikköä sekä toimintakeskus, jossa järjestetään työ- ja päivätoimintaa. (Salo 2015.)

Vääksyssä ja Padasjoella työskentelee oma palveluohjaaja. Sen lisäksi Vääksyssä toimii kaksi asumisyksikköä sekä toimintakeskus. Padasjoella on yksi asumisyksikkö ja siellä järjestetään omaa päivätoimintaa kolmena päivänä viikossa. Hämeenkoskelaiset ja kärköläläiset asiakkaat käyvät töissä Hollolan toimintakeskuksessa. (Salo 2015.)

Palveluiden tarkoituksena on kehitysvammaisten ihmisten sekä heidän omaisten arjessa tapahtuvan hyvän elämänlaadun ylläpitäminen. Hyvää elämänlaatua pyritään lisäämään itsenäisyyden vahvistamisella, yhteiskuntaan osallistamisella ja huolenpidon sekä hoidon tarpeellisella turvaamisella. (Peruspalvelukeskus Oiva 2015b.)

Tarve

Hollolan alueella ei itsenäisesti asuville ole aikaisemmin järjestetty säännöllistä vapaa-ajan toimintaa, joten kehitysvammahuollon ohjaajat kertoivat vapaa-ajan toiminnan tarpeesta. Kehitysvammaisten asumisyksikössä vapaa-aikaa vietetään yhdessä ja erilaista toimintaa järjestetään, kun taas itsenäisesti asuvien vapaa-ajan vietto ja sen monipuolisuus ovat heidän

itsensä vastuulla. Itsenäisesti asuvien henkilöiden vapaa-aika jää helposti yksipuoliseksi.

Itsenäisesti asuvat henkilöt viettävät pääosin vapaa-aikaansa yksin kotonaan televisiota katsellen ja näkevät toisiaan vain toimintakeskuksella työpäivien aikana. Hollolan alueelle kaivattiin vapaa-ajan toimintojen käynnistämistä, jolloin osallistujia kannustettaisiin lähtemään kotoa ulos myös työpäivien jälkeen ja viikonloppuisin. Opinnäytetyössämme tämä tarkoittaa, että kokoamme ryhmän, joka säännöllisesti ilta-aikaan osallistuu yhteiseen toimintaan ja aktiviteetteihin.

3 TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme tarkoituksena on lisätä yhteisöllisyyttä kehitysvammanhuollon asiakkaiden välille. Tämän lisäksi tarkoituksena on tulevaisuudessa asiakkaiden omatoiminen vapaa-ajan toimintojen toteuttaminen, jolloin ohjaajan rooli häviäisi ja asiakkaat itsenäisesti järjestäisivät aktiviteettinsa opinnäytetyöprosessin aikana muodostuneessa ryhmässä.

Opinnäytetyömme tavoitteena on kehittää vapaa-ajan toimintaa Peruspalvelukeskus Oivan kehitysvammanhuollon itsenäisesti asuville erityistä tukea tarvitseville asiakkaille. Tavoitteen saavuttamiseksi järjestämme kaksi kertaa kuukaudessa ilta-aikaan toimintaa asiakkaiden kanssa. Suunnittelemme kevään ja syksyn 2015 aikana asiakaslähtöisesti toimintakerhoja, joita toteutamme syksyn 2015 aikana Hollolan toimintakeskuksella ja sen lähiympäristössä.

Toiminnallisten kertojen toteutuksia analysoimme laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmää soveltaen. Tutkimuksellisessa osiossa pyrimme saamaan vastauksen siihen; Mitä asiakkaat tekevät tällä hetkellä vapaa-ajallaan? Mitä vapaa-ajan toiminnot antavat heille? ja Mitä vapaa-ajan toiminnot voisivat antaa heille?

4 AIKAISEMMAT LINJAUKSET JA TUTKIMUKSET

Vammaisten yhteiskunnallista osaa ja oikeuksia halutaan parantaa erilaisilla vammaispoliittisilla ohjelmilla. Euroopan vammaispoliittisessa ohjelmassa pyrkimys on vahvistaa vammaisten oikeuksia palveluihin ja tukitoimiin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 67). Tämä on vaikuttanut Suomen vammaispoliittiseen linjaukseen, joka pyrkii edellä mainitun lisäksi parantamaan vammaisten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 91).

Alueellisen Läntisen perusturvapiirin vammaispoliittinen ohjelma, pyrkii myös vaikuttamaan vammaisten asemaan, muutamalla asenteita näkyttämiä esteiden poistamiseksi ja huomioimalla vammaisten asiantuntijuus yhteiskunnallisessa päätöksenteossa (Vanhus- ja vammaisneuvosto 2009,9). Tämän lisäksi tavoitteena on kuntien asukkaiden tasavertaisuus, tarjoamalla kuntien palveluita ja tukia kehitysvammaisten tarpeiden mukaan joustuen. Tähän pyritään siksi, että niukkojen resurssien puitteissa tavoitteena on vammaisten selviytyminen yhteiskunnan yleisillä palveluilla. (Vanhus- ja vammaisneuvosto 2009,7.)

Itsenäisesti asuvien vapaa-ajan tutkimukset

Aiempiä tutkimuksia aiheestamme etsiessämme, törmäsimme tiedonhaussamme vammaisten vapaa-ajan toiminnan tutkimuksessa tiedon puutteeseen. Kehitysvammaisen itsemääräämisoikeuden toteutumista ja tasa-arvoisuutta on tutkittu (Kortemäki 2012, 1). Samoin kuin myös kehitysvammaisen elinoloja, johtuen yhteiskunnallisista puheenaiheista vammaisten ihmisten osallisuudesta, tasa-arvosta ja samoista oikeuksista (Lehto-Lundén 2012, 1; Mietola, Teittinen & Vesala 2013, 7). Mutta Suomessa itsenäisesti asuvien vapaa-ajan toiminnan tutkimusta ei ole tehty.

Aiempi kehittämistyö

Lahden kaupunki on toiminnaltaan edelläkävijä ja kehittänyt itsenäisesti asuvien vammaisten vapaa-ajan toimintaa perustamalla Moiskun, matalan kynnyksen kohtaamispaikan itsenäisesti asuville ja erityistä tukea tarvitse-

ville henkilöille (Lahden kaupunki 2015). Tämän lisäksi verkkosivusto Facebookissa on Lahden kaupungin vammaispalveluilla omat tukitoimintasisivusto, jonka Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijat perustivat opinnäytetyönään. Facebookin tukitoimintasisivujen tarkoituksena on tiedotuksen lisääminen ja osallisuuden vahvistaminen itsenäisesti asuvien ja erityistä tukea tarvitsevien keskuudessa. (Ratilainen & Ikonen 2014, 1.)

5 VAPAA-AJAN VIETON MERKITYS ITSENÄISESTI ASUVILLE ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVILLE

5.1 Kehitysvammaisuus

Kehitysvammaisuutta voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Sosiaalisen mallin mukaisesti katsottuna vammaisuus määritellään lääketieteellisesti, mutta toimintarajoitteiden ei katsota olevan niistä johtuvaa, vaan sosiaalisesti tuotettuja (Miettinen 2010, 49). Yhteiskunnan suhtautuminen luo siten rajoituksia vammaisten elämään (Dreamer 2003, 120; Ellis & Kent 2011, 81). Nämä esteet ovat usein tietämättömyydestä muodostuneiden ennakkoluulojen luomia rakenteita, kuten esimerkiksi eriytetty koulutus tai työllistymistapa (Miettinen 2010, 49).

Itkonen ja Jahnukainen (2010) kertovat teoksessaan vammaisuuden eri rakennetavoista eri maissa, että Suomessa vammaisuus esitetään poliittisissa keskusteluissa ihmisten erilaisina akateemisina esteinä. Muissa maissa, kuten esimerkiksi Yhdysvalloissa, vammaisuutta tarkastellaan diagnoosien pohjalta, jolloin yhdenvertaisuutta ajetaan yhtäläisten edellytysten ja kansalaisoikeuksien poliittisilla keskusteluilla. (Saarinen 2012, 32.)

Asiakasryhmämme erityistarpeet muodostivat raamit toimintakertojen suunnittelulle. Vehmas (2005) kuvaa hyvin suunnittelumme erityispedagogista sisältöä, jossa huomioimme asiakkaiden erilaisia tarpeita. Erityispedagogiikassa vammaisuus nähdään ihmisen toimintakyvyn puutteen johtuvan heikoista fyysisistä ja kognitiivisista kyvyistä. (Vehmas 2005, 86, 94.)

Kehitysvammaisuuden määritelmä

Suomessa kehitysvammaiseksi määritellään henkilö, jolla on selkeä vaikeus oppia ja suorittaa arkielämän askareita. Kehitysvammaisuuden määritelmän mukaisesti, kehitysvammaisella on keskitasoa heikompi älyllinen toimintakyky, joka rajoittaa kahdella tai sitä useammalla adaptiivisten taitojen osa-alueella. Osa-alueet ovat: kommunikaatio, itsestä huolehtiminen,

itsehallinta, asuminen, toiminnallinen oppiminen, työ ja vapaa-aika.
(Heikkinen ym. 2004, 143.)

Kehitysvammaisten yhteiskunnallisen aseman muutos ulkomailla

2000-luvun vaihteessa monessa maassa lakkautettiin kehitysvammalaitoksia. Tuolloin Ruotsissa astui voimaan uusi laki tuesta ja palveluista vammaisille, joka oli lisäys sosiaalipalvelulakiin antaen kehitysvammaisille oikeutta ja tasa-arvoa muiden ihmisten kanssa. (Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade 387/1993, 5§.)

Kehitysvammaiset haluttiin eristämisen sijaan osaksi yhteiskuntaa, joten tehtäväksi tuli järjestää erilainen asumismuoto. Tästä kehittyi uudenlainen ryhmäkotimalli, joka toi uuden vaihtoehdon laitostai lapsuudenkodissa asumiselle. Ryhmämuotoinen asumisen tarjoaminen kehittyi ainakin Ruotsiin lisäksi myös Iso-Britanniassa, Skotlannissa, Tanskassa sekä Norjassa. (Mietola, Teittinen & Vesala 2013, 7 - 8.)

Nykypäivänä Ruotsissa toimii vammaispolitiikassa kansallinen toimintaohjelma Från patient till medborgare, jonka tavoitteita ovat vammaisten henkilöiden arvokas kohtelu, omaan elämään vaikuttaminen ja siitä päättäminen sekä täysi osallisuus yhteiskuntaan. (Mietola ym. 2013, 13.)

Skotlannissa ja Iso-Britanniassa taas on kaksi vahvaa ratkaisua kehitysvammaisten asumisessa; tuettu asuminen yksin tai ryhmässä sekä hoivakodissa asuminen. Näiden lisäksi on täysi-ikäisiä, jotka asuvat omaistensa kanssa. (Mietola ym. 2013, 34 - 38.) Tanskassa sen sijaan asumispalvelut sijaitsevat edelleen isoimmissa kaupungeissa entisten laitosten paikalla ja asumisessa osittain näyttäytyy laitospaisuus. Asumispalveluihin on kysyntä kasvanut ja odotusaika asuntoon voi asuntojen riittämättömyyden vuoksi kestää useita vuosia. (Mietola ym. 2013, 64 - 66.)

Norja on ollut edelläkävijä kehitysvammaisten asumisen kehittämisessä eikä laitosasumista ole siellä ollut 1900-luvun alun jälkeen. Tänä päivänä valtaosa vammaisista asuu ryhmäkodeissa ja osa elää tuetusti omassa asunnossaan, johon saa tukea. (Mietola ym. 2013, 62 - 64.) Laitosasumisen muodon muuttuminen kohti itsenäiseen asumiseen on tuonut myös

epäkohtia. Tossebro (2006) tuo ilmi sen, että vaikka asumistilanne on kehittynyt, eikä laitosasumista Norjassa enää ole, kehitysvammaiset viettävät kuitenkin paljon aikaa yksin omia asioita tehden ja ottaen vain vähän osaa yhteiseen vapaa-ajan viettoon ja kulttuuriaktiviteetteihin muiden kanssa, mikä on johtanut yksinäisyyden lisääntymiseen. (Tossebro 2006, 204).

Kehitysvammaisen asuminen Suomessa

Kehitysvammaisille ihmisille tarkoitettujen palvelujen järjestämisessä ollaan Suomessakin omaksumassa aiemmasta poikkeavaa ajattelutapaa, jonka perusta on ihmisoikeuksissa sekä perusoikeuksissa ja jossa itsemääräämisoikeus on keskeisessä asemassa. (Vehmas 2005, 109 - 111; Vesala 2010, 123.)

Tällä hetkellä Suomessa on jo vuonna 1995 alkanut siirtymävaihe kehitysvammaisten laitosasumisesta kohti yksilöllisempää asumista (Nummelin 2003, 29). Valtioneuvosto on hyväksynyt periaatepäätöksen kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palveluiden järjestämisen ohjelmasta ja toimenpiteiden toteuttamisesta vuosille 2010–2015. Tämän johdosta itsenäisen asumisen mahdollistaminen edellyttää yksilöllisten asumista tukevien palveluiden kehittämistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 5.)

Kehitysvammopalvelujen rakennemuutoksen tavoitteena on laitosasumisen lopettaminen ja asiakkaiden osallisuus asumisessa sekä lähiyhteisössä. Tällä hetkellä lyhytaikaisia asumisia järjestävät myös laitokset ja tarkoituksena on kehittää pitkäaikaisen asumisen lisäksi lyhytaikaisiin asuimistarpeisiin lähiyhteisöratkaisuja. Tällä tarkoitetaan asuntojen tarjoamisen lisäksi arjessa tarvittavan riittävää avun, tuen ja palveluiden tarjoamista asiakkaille. Asumismahdollisuuksien kehittämisen lisäksi tarvitaan samaan aikaan uusia päätöksiä asiakkaille suunnatun mielekkään päivätoiminnan, vapaa-ajan toimintojen, lähiyhteisön ja yhteiskunnan toimintaan osallistumisen epäkohtiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 34.)

Itsenäisen asumisen mahdolliset vaikutukset sosiaaliseen elämään

Seppälän (2008) mukaan vammaisuus saattaa vaikuttaa ihmisen varhaisen kiintymyssuhteiden kehittymiseen. Hän korostaa sitä, että vammaisilla on elämänsä eri vaiheissa useammin muista poikkeavia oppimiskokemuksia, jotka voivat olla esimerkiksi torjunnan kokemuksia, syrjintää sekä kaltoin kohtelua. Nämä kokemukset saattavat vaikuttaa traumaattisesti vammaisen kehitysvaiheisiin ja vaikeuttavat oman sosiaalisen roolin löytämisessä omassa yhteisössään. (Seppälä 2008, 165.)

Itsenäiseen asumiseen siirtyminen voi pahimmassa tapauksessa siten johtaa syrjäytymiseen. Syrjäytymisen kuvataan olevan joutumista sivuun sosiaalisista suhteista sekä vaikutus mahdollisuuksista, kuin myös vallan käyttämisestä. Tämän lisäksi työnteon mahdollisuus, yhteiskunnassa toimiminen ja kuluttaminen eivät toteudu. Sana syrjäytyminen tulkitaankin usein tästä syystä lähes aina kielteisesti ja käsite voi kattaa sekä yksilöitä että ryhmiä. (Stepney 2012, 2 - 3; Laine, Hyväri & Vuokkila-Oikkonen 2010, 11; Hyväri & Nylund 2010, 32 - 33.)

Syrjäytymisen vaikutuksia ja ehkäisyä kuvaavat Hyväri ja Nylund (2010) sanomalla syrjäytymisen johtavan usein sosiaalisten suhteiden väheneemiseen tai päättymiseen. Tähän pystytään vaikuttamaan yhteisöissä tapahtuvalla toiminnallisuudella ja kanssakäymisellä, sillä ne ehkäisevät ja myös korjaavat syrjäytymisestä johtuvia sosiaalisia haittoja. Jokapäiväinen yhteistoiminnallisuus sosiaalisissa tilanteissa on siten terveyttä edistävää ja hyvinvointia tuottavaa toimintaa (Hyväri & Nylund 2010, 29).

Tiikkainen (2011) korostaakin ihmisen tarvitsevan vertaisia suhteita, joissa hyväksyvyys sekä yhteenkuuluvuus samankaltaisten ja samoin ajattelevien kanssa toteutuu. Epäonnistuneen suhteen luominen sosiaaliseen yhteisöön, johtaa sosiaaliseen yksinäisyyteen. Tähän yksinäisyyden tunteeseen liittyy turhautuminen, päämäärättömyys, ikävystyneisyys, epävarmuus ja marginaalisuus. Tällainen yksinäisyyden vaikutus myös kasvaa, mitä pidempään sosiaalinen eristyneisyys jatkuu. (Tiikkainen 2011, 68.)

Sosiaalisessa yksinäisyydessä, ihminen jää ilman toisen ystävän tarjoamaa tukea. Hiilamo (2011) selventää erilaisten tukimuotojen olevan kolmenlaisia. Ystävien tarjoamat tuet voivat olla, emotionaalisia, käytännöllisiä tai materiaalisia. Emotionaalista tukea kuvaa luottamuksellinen suhde, jossa vuorovaikutus ja huolien kuuntelu on etusijalla. Käytännöllisessä tuessa, tuki on apu arjessa selviämiseen., kuten esimerkiksi siivousapu tai auton korjaus. Materiaalisen tuen muoto taas käsittää esimerkiksi taloudellisen avustamisen. (Hiilamo 2011, 104.)

Yhteisöllistä työtettä käyttämällä pyritään osallistumaan ihmisten arkeen ja tuomaan muutoksen sieltä käsin (Poppo & Stepney 2012, 181 - 182). Hyväri ja Nylund (2010) myös tarkentavat tätä kertomalla yhteisösosiaalityössä tavoiteltavan sosiaalisten piirien huomioimista, sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisevää työtä ja oma-aloitteisuuden aktivointia. Vaikuttaminen tapahtuu siten osallistumalla arjen verkostoihin ja täysivaltaisen kansalaisuuden tunteen vahvistamisella. (Hyväri & Nylund 2010, 31; Laine, Hyväri & Vuokkila-Oikkonen 2010, 17.)

Korkiamäki ym. (2008) mukaan yhteisöllinen sosiaalityö määrittää täysivaltaisen kansalaisuuden saavuttamista itsensä ja oman elämänsä hallinnalla (Korkiamäki ym. 2008, 14). Tästä Hyväri ja Nylund (2010) tarkentavat sanomalla erilaisten yhteisöllisyyden muotojen mahdollistavan edellytyksen luomisen täysivaltaiseen kansalaisuuteen ja kannustavan ihmisiä itseohjautuvuuteen (Hyväri & Nylund 2010, 34). Pentti (2003) lisää vielä, että yhteisöllisyyden kehittyessä todellinen kansalaisuus tunnustuu ja yhteenkuuluvuus vahvistuu (Pentti 2003, 106).

Yhteisöllistä työmenetelmää käytettäessä osallistujien vaikuttamismahdollisuudet ovat ensisijaisia. Tavoite aktiivisesta kansalaisuudesta ja integroituminen yhteiskuntaan saavutetaan työmenetelmillä, jotka perustuvat autonomiaan, itsemääräämiseen sekä voimavarojen ja edellytysten hyödyntämiseen. (Hyväri & Nylund 2010, 35; Veikko 2003, 106.)

Toiminnassa otetaan huomioon Hyvärin ja Nylundin (2010) esille tuoman asian siitä, että asiakkaiden voi olla aluksi hankalaa löytää omia voima-

varojaan, taitojaan tai luottamusta omiin kykyihinsä, jos ovat jollakin tavalla kokeneet syrjintää tai syrjäytymistä aikaisemmin. Toiminnassa syrjäytyminen kuitenkin estetään jo sillä, että asiakkaat osallistuvat välittävien ja heistä kiinnostuneiden ryhmään. (Hyväri & Nylund 2010, 41.)

5.2 Hyvinvoinnin määrittely

Hyvinvointi koetaan ja tunnetaan aina yksilöllisesti, mutta sillä on myös sosiaalinen suuntautuneisuus. Yksilöllistä hyvinvointia verrataan yhteydessä toiseen ihmiseen tai yhteisöön ja mittarina ovat ihmisen elämän historia ja hyvinvoinnin odotukset. Hyvinvointi on siten sidoksissa elämiskulttuuriin, jolloin ajankauden tavat, arvot ja normit vaikuttavat hyvinvoinnin odotuksiin. (Heikkinen, Ihalainen & Kettunen 2004, 9.)

Hyvinvointitutkimuksen pohjoismainen uranuurtaja ja sosiologi Erik Allardt (1976) on määritellyt hyvinvoinnin eli elintason ja elämänlaadun kokonaisuuden tilaksi, jossa ihmisellä on edellytykset saada oleellimmat tarpeensa tyydytetyiksi. Mieluisien toiveiden kartoittaminen on yksi mahdollisuus saada tarpeet selville. (Allardt 1976, 21 - 22.) Hyvinvoinnin tarpeet ovat jaettu kolmelle ulottuvuudelle, jotka ovat: elintaso eli fyysiset tarpeet, yhteisyys suhteet eli johonkin kuulumisen tarpeet sekä itsensä toteuttamisen tarpeet. (Allardt 1976, 39, 43 - 46.)

Hyvinvointia on tarkasteltu myös toiminnasta eli saavutuksista käsin. Tässä Senin (1997) näkökulmassa hyvinvointi syntyy ihmisen toiminnoista ja mahdollisuuksista niihin. Hyvinvointiin kuuluu siis mahdollisuus toteuttaa itseään ja toiveitaan erilaisten voimavarojen eli resurssien turvin. (Sen 1997, 442.) Hyvinvointia voidaan myös Herneen (2012) mukaan tarkastella oikeudenmukaisuuden kautta, jolloin oikeudenmukaisuutta mitataan yhteisesti laaditun mittarin avulla. Hän korostaa sitä, että yhteistä näkemystä hyvinvoinnista ei ole, sillä eri asioita tarkastellessa hyvinvoinnin mittari saa erilaisen muodon. Esimerkiksi utilitarismi keskittyy siihen, että yhteisön hyvinvoinnin summa muodostuu yhteisöön kuuluvien asukkaiden hyvinvoinnista. (Herne 2012, 56.)

Kohderyhmämme katsotaan kuitenkin olevan heikommassa osassa olevia, jolloin heidän hyvinvointiaan tarkastellaan prioritarismin kautta. Prioritarismissi keskittyy kaikkein heikompiosaisten hyvinvointiin, jossa hyvinvoinnin lisääminen perustuu hyvinvoinnin tasapuoliseen jakamiseen oikeudenmukaisesti, sallien kuitenkin eriaisteiset tuloerot. (Herne 2012, 79.) Oikeudenmukaisuus on Arajärven ja Sakslin (2007) kertomana yhdenvertaisuutta, johon liittyy tasa-arvoisuus ja syrjinnän kieltö (Arajärvi & Sakslin 2007, 47).

5.3 Vapaa-aika

Dattilo (2008) kertoo, että vapaa-ajalla henkilöllä on todennäköisempi tilaisuus nähdä toisia ihmisiä, joiden kanssa hän voi olla keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Vapaa-aikana omien valintojen tekeminen sekä tunteiden ilmaisu ja taitojen esiin tuominen ovat tärkeitä asioita, jotka ovat merkittäviä jokaiselle ihmiselle vammaisuudesta riippumatta. (Rosqvist ym. 2009, 35 - 36.) Toisaalta taas esille tuodaan myös se, että vammaisten vapaa-ajalla on suurempi merkitys heidän elämässään, koska useimmiten he eivät ole palkkatyössä ja siksi olisi tärkeää kannustaa heitä osallistumaan vapaa-ajan aktiviteetteihin. (Eriksson 2008, 77; Heurgren 2011, 67.)

Mielekäs tekeminen voi myös joillakin viedä ajatukset pois elämästä rajoittavasta vammasta (Ranta 2003, 26). Tähän Eriksson (2008) myös lisää vapaa-ajan harrastustoiminnan tuovan arkeen toimintaa ja muodostavan rutiineja (Eriksson 2008, 77).

Vapaa-ajan aktiviteetteja mietittäessä, on Erikssonin (2008) mukaisesti huomioitava paikkakunnan koko. Hän tuo esille sen, että mitä suuremmasta paikkakunnasta on kyse, sitä paremmat vapaa-ajan harrastusmahdollisuudet ovat. Harrastukset ovat potentiaalinen keino pysyvien sosiaalisten suhteiden luomiseen, jotka vaikuttavat hyvinvoinnin lisääntymiseen. (Eriksson 2008, 78,95.) Salosen (2007) mukaan kehitysvammaisten osallistuminen valtaväestön harrastuksiin olisi kuitenkin harkittava tarkkaan, sillä jos ympäristö ei kykene luontevaan kanssakäymiseen

kehitysvammaisten kanssa, on seurauksena eristyminen (Salonen 2007, 143).

Vapaa-ajan toimintoja suunnitellessa, kannattaa luonnon monipuolisuutta hyödyntää liittämällä se osaksi aktiviteettia. Vapaa-ajalla koettu elämyksellisyys, jota esimerkiksi saa luonnossa liikkussa lisää ihmisen hyvinvointia. Vihreän sosiaalityön ideologian mukaan, ihmisiä innostetaan liikkumaan luonnossa ja nauttimaan luonnon terapeuttisesta rauhasta. (Dominelli 2012, 9.) Korpela (2008) on myös samaa mieltä, sillä hänen mielestään luonnossa liikkuminen saattaa lisätä myönteisiä tunteita ja kokemuksia, kohentaa mielialaa ja vähentää stressiä (Korpela 2008, 60).

6 RYHMÄNOHJAUS

Ryhmänohjaus

Aalto (2014) kertoo ihmisen tarpeesta kuulua johonkin ryhmään. Tämä johtuu ihmisen sosiaalisuudesta nousevasta tarpeesta, jolloin ihminen haluaa kuulua ryhmään jossa on turvallista ilmaista itseään. Tällaisessa ryhmässä tärkeintä on mahdollisuus itsensä ilmaisemiseen mahdollisimman avoimesti ja totuudellisesti. On toki aina myös henkilöitä, jotka uskaltauvat puhua totta melkein millaisessa ryhmässä tahansa, mutta ryhmän turvallisuuteen voi kuitenkin vaikuttaa kuka tahansa. (Aalto 2014, 17.)

Ryhmädynamiikka

Niemistö (2004) tuo esiin vastavuoroisen toiminnallisen suhteen ja ilmaisiin syntyvän vaikuttavan erityisen paljon ryhmän dynamiikkaan. Ryhmätoimintoja suunniteltaessa pyrimme ottamaan huomioon ryhmädynamiikkaan vaikuttavat asiat, kuten toiveet ja odotukset, joita ryhmämme jäsenet kohdistavat itseensä ja muihin ryhmän jäseniin. (Niemistö 2004, 142.) Ryhmän dynamiikkaa voi parhaiten tunnistaa havainnoimalla tunnelmaa ja vuorovaikutuksen tasoa. Onnistuneeseen vuorovaikutukseen sisältyy sanallinen ja sanaton viestintä, jolloin suhde muuttuu alati. (Niemistö 2004, 117.)

Ryhmä kehittymiseen piiloutuu ajatus sen sisällä tapahtuvasta prosessoinnista, jolloin tapahtuu jatkuvasti ja ryhmän kokonaistoiminta muuttuu. (Niemistö 2004, 21.) Ryhmädynamiikalla Niemistö tarkoittaa kokonaisuutta, jolloin rakenteet, ryhmäläisten väliset tunteet ja tahtomiset sekä ryhmän muuttuminen tapahtuvat yhdessä. Ryhmässä on joukko yksilöitä ja jokainen antaa ryhmälle oman merkityksensä. (Niemistö 2004, 22.)

Ryhmä ja ryhmän ohjaaminen

Kopakkalan (2008) mukaan ryhmän tunnistaa paitsi monen ihmisen muodostamasta joukosta, myös erilaisista merkeistä. Esimerkkejä ryhmän merkeistä ovat jäsenten määrä, tarkoitus olla olemassa, säännöt, vuorovaikutteisuus ja roolijako ryhmäläisten välillä sekä johtajuus. Joukosta

ihmisiä kehittyä ryhmä silloin, kun osallistujilla on selkeänä sama tavoite, heillä on keskinäistä vuorovaikutusta sekä käsitys muista ryhmään kuuluvista jäsenistä. Ryhmän ero yhteisöön on tavoitteellisuuden mahdollisuus, siitä seurannut työnjako sekä ryhmän jäsenten tuttuus keskenään. (Kopakkala 2008, 36.)

Yhdessä toimiessa ryhmällä on tavoite saavuttaa jotain. Lisäksi jäsenet tavoittelevat saamaan itselle sopivan paikan ryhmässä ja hyödyllisiä etuja ryhmän avulla. (Kopakkala 2008, 38.) Vuorovaikutus ei ole itsestään selvää ja ohjaajan vastuulla on vuorovaikutuksen ylläpitäminen alkuvaiheessa. Vähitellen vuorovaikutus etenee ryhmäläisten tehtäväksi ja muuttuu palvelemaan koko ryhmää. (Kopakkala 2008, 58.)

Kehitysvammaisten ohjaamisessa Salonen (2007) korostaa oikean asenteen olevan merkityksellinen, sillä aito halu kontaktin luomiseen muodostuu kielitaitoa tärkeämmäksi. Vammaisen on silloin yhteistyö- ja kommunikointikumppanina, joka sisältää toisen arvostamisen merkityksen. Ruuskanen (2007) ja Salonen (2007) kiteyttävät tämän, kiinnittämällä huomion siihen, että aina, kun paikalla on heikommassa asemassa oleva ihminen suhteessa muihin ihmisiin, kasvaa ympäristön ihmisten merkitys häneen (Ruuskanen 2007, 148; Salonen 2007, 141 - 142).

Ryhmän kehitysvaiheet

Jokainen ryhmä käy läpi eri kehitysvaiheita ja ne voivat olla kestoaltaan eripituisia ryhmästä riippuen. Ensimmäisessä kehitysvaiheessa tapahtuu ryhmän muodostuminen, jolloin painopiste on jäsenten välisessä testauksessa ja riippuvuudessa, jossa ryhmäläiset kokeilevat erilaisia vaihtoehtoja vuorovaikutukselle. Tässä vaiheessa ryhmä on tietoinen perustehtävästään ja pyrkii kokeilemisen avulla havaitsemaan tehtävänsä. Alkuvaiheessa ryhmäytymistä ryhmähenki koetaan turvalliseksi. Tästä seuraa kuohuntavaihe, jossa ryhmän jäsenet haluavat tuoda esiin omaa yksilöllistä miinänsä ja se voi purkautua voimakkaidenkin mielipiteiden ilmaisulla. Tästä syystä ristiriitatilanteita voi esiintyä. Kolmannessa, yhdenmukaisuuden vaiheessa ryhmäläisten yksilölliset luonteet ja ominaispiirteet hyväksytään,

mikä myös yhdistää ryhmää. Kokonaisuus halutaan ylläpitää ja ylimääräisiä ristiriitoja halutaan varoa. Yhteistä tehtävää tehdessä ryhmäläiset pyrkivät vuorovaikutuksessa tasapuolisuuteen ja mielipiteitä sekä tulkintoja on mahdollisuus tuoda esiin. (Niemistö 2004, 160 - 161.)

Tässä vaiheessa ryhmän kehitystä ryhmästä on muotoutunut kokonaisuus ja se toimii hyvin. Ongelmatilanteita voi syntyä ja vuorovaikutuksen avulla selvitetään ristiriitoja. Ryhmäläisille on muotoutunut sellaisia rooleja, että yhteistä tehtävää saadaan vietyä eteenpäin. Ryhmän kehitys päättyy lopetusvaiheeseen, jossa ryhmän toiminta lakkautetaan ja ryhmäläiset eroavat toisistaan, joka voi tuoda erilaisia tunteita esiin. (Niemistö 2004, 161.)

Ryhmän ohjaajuus

Ryhmä tarvitsee toimiakseen ohjaajan, joka luo visioita ja näyttää suuntaa ryhmälle, jotta sen tehtävät tulevat tehdyksi. Ohjaajan tehtäviin kuuluvat myös organisointi, palautteen antaminen ryhmäläisille, voimavarojen löytäminen sekä tiedon välittäminen. (Kopakkala 2008, 89.)

Ohjaajuuteen kuuluu erilaisia rooleja ja yhtenä ohjaajan tehtävänä on valmistaa ryhmä heille suunnattuun tehtävään. Valmistamisen ei tarvitse olla suurta, vaan esimerkiksi ryhmäläisten mielipiteen kysyminen aiheesta on riittävää lämmittelyä. Ryhmän voi lämmitellä myös toiminnallisilla keinoilla, esimerkiksi kuvakorttien avulla. (Niemistö 2004, 81.)

Jos halutaan, että ryhmän jäsenet voivat vaikuttaa henkilökohtaisesti toimintaan ja tuoda aktiivisesti mielipiteitään esille, on parempi valita suhteellisen pieni ryhmä. Pienessä ryhmässä on helpompi tutustua kaikkiin sen jäseniin. Silloin on myös helpompi luoda turvallinen ilmapiiri, jossa jokaiselle jää enemmän aikaa ja jokaisen on helpompi ilmaista omia näkemyksiään. (Laine ym. 2009, 228.) Lundy (2004) myös korostaa sitä, että ryhmätyöskentelyssä ryhmäläisten välille syntyvä suhde, lisää tuen tarjoamista, tietoisuuden kasvattamista ja muutoksien sietämistä. (Lundy 2004, 146).

Laine (2009) korostaa ryhmädynamiikan tuntemuksen olevan ryhmän ohjaajalle oleellista. Ryhmän ohjaajalla on myös oltava nopea tilannetaju sekä kyky sietää epävarmuutta. Tämän lisäksi ohjaajan aito läsnäolo ohjaustilanteessa sekä kiinnostus ryhmästä ja ryhmäläisistä on tärkeää. Kiinnostus näyttäytyy ihmisten aitona kohtaamisena. (Laine ym. 2009, 228.) Kopakkala (2008) taas selventää, että ryhmän ohjaamisessa, ohjaaja joka luo visioita ja on suunnan näyttäjä, saa ryhmän toimimaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämän lisäksi ohjaajan tehtäväkuva koostuu organisoinnista, palautteen antamisesta, voimavarojen löytämisestä sekä tiedon välittämisestä. (Kopakkala 2008, 89.)

Toimintaan aktivoiminen

Toiminnallisten kertojen osatavoitteena on myös asiakkaiden aktivoiminen. Aktivoinnin perustana on usko siihen, että ei ole hyvä jäädä paikoilleen samaan elämäntilanteeseensa tyytyen, vaan toimia. (Kotiranta 2008, 60; Pentti 2003, 92.) Aktivoinnillamme on siten pyrkimys myös toimintakyvyn ylläpitämiseen. Kotirannan (2008) Tavoin, emme toimintakerroillamme pyri vaikuttamaan muuttamalla asiakkaita, vaan tuemme heidän muutostaan (Kotiranta 2008, 73). Lundy (2004) tarkentaa tätä kertomalla yksilöllisten ja sosiaalisten muutosten johtavan valtaistumiseen (Lundy 2004, 128).

Aktivointi ei kuitenkaan välttämättä johda toimintaan jos kiinnostus puuttuu. Fromm (2002) on analysoinut aktiivisuuden eroja. Hänen mukaansa utelias sekä kiinnostunut ihminen toimivat eri tavalla. Utelias on passiivinen kun taas kiinnostunut ihminen ylittää rajansa ja suuntautuu maailmaan. (Fromm 2002, 221.) Kotiranta (2008) on samaa mieltä asiasta ja täydentää kiinnostuneisuuden tarttuvan myös muihin ja herättävän muissakin kiinnostusta jotka eivät ole alkujaan aloitekykyisiä. (Kotiranta 2008, 83 - 84.)

Aktivoituminen on siten itsestä lähtevää ja omaehtoista (Kotiranta 2008, 91). Tähän pyritään toimimalla Popkewitziä (2011) soveltaen, jossa pedagogisena oppimisen mallina käytetään tietotaidon siirtämiseen pyrkivää toiminnan kautta oppimista (Popkewitz 2011, 172).

7 TUTKIMUKSELLISUUS

7.1 Laadulliset aineistonkeruumenetelmät toiminnallisessa opinnäytetyössä

Suunnitteluvaiheessa päätimme, että toimintakertoja toteutetaan kaksi kertaa kuukaudessa, jotta asiakkaiden kiinnostus osallistumiseen säilyisi, eikä toimintaa olisi liian usein. Asiakaslähtöisessä ideointipajassa nousi esiin uusien tilanteiden jännittäminen, joten vapaa-ajan toimintaa kehittäessämme pyrimme toimimaan Rosqvistin ym. (2009) ohjeistuksen mukaisesti asiakkaita kuormittamatta. Annamme heille aikaa tottua uuteen tilanteeseen. (Rosqvist, Harri-Lehtonen, Kallinen & Airaksinen 2009, 30.)

Toteutustavaksi valitsimme toiminnallisen opinnäytetyön, koska tavoitteena on uusien vapaa-ajan toimintojen kehittäminen Oivan kehitysvamma-palveluiden erityistä tukea tarvitseville asiakkaille. Järjestimme erilaisia toimintakertoja, joiden toteutumista havainnoimme osallistavalla menetelmällä. Opinnäytetyöprosessin ajan kirjoitimme yhteistä tutkimuspäiväkirjaa, johon kirjoitimme havaintomme toimintakertojen kulusta. Viskarin (2009) mukaan reflektioiva kirjoittaminen auttaa havaitsemaan sisäisiä oppimisen prosesseja (Viskari 2009,97). Näin muodostimme käsityksen toimintakertojen toteutuksen sisällöstä ja tarpeellisuudesta, sillä toteava kirjoittaminen tuo esille tapahtuman kulun lisäksi tietoja ja havainnointia. Tietojen pohjalta analysoidaan ja sovelletaan päiväkirjan otteita uusiin tilanteisiin. (Viskari 2009, 99.)

Osallistuvan havainnoinnin rinnalla käytimme tiedonkeräysmenetelmänä palautetta. Jokaisen toimintakerran lopussa pyysimme eri tavoin palautetta osallistujilta. Palautetta pyydettiin kaikkien toimintakertojen jälkeen myös toimeksiantajalta. Käytimme palautteen keruumenetelminä kyselylomakkeita sekä suullista palautetta. Palautteiden käsittelyssä toimimme Mäkisen (2006) ohjeistuksen mukaisesti, säilyttämällä kirjalliset palautteet luottamuksellisesti siten, että vastanneiden yksityisyydensuoja säilyi. Aineisto myös hävitettiin heti, kun se oli analysoitu. (Mäkinen 2006, 146 - 147.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tutkimuksellisuus toteutuu laadullista tutkimusmenetelmää soveltaen. Keskeisenä aineistonkeruumenetelmänä käytämme osallistuvaa havainnointia, mikä edellyttää toimijuutta ryhmän sisällä. Menetelmän avulla on mahdollista saada informaatiota tutkittavasta kohteesta sekä sen suhteestaan yhteisöön ja tutkijaan. Tämän lisäksi osallistuvan havainnoinnin avulla voi samanaikaisesti saada tietoa tutkittavan yhteisön sosiaalisista tunnusmerkeistä. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 191; Vilka 2005, 120 - 122.)

Hirsijärvi ym. (2009) kertoo havainnoinnin soveltuvan erityisen hyvin vuorovaikutustilanteisiin, jotka eivät ole tarkasti strukturoituja ja siten muuttuvia. Hän korostaa myös sitä, että havainnointitutkimuksen avulla saadaan tietoa tutkimusryhmistä, joilla on vaikeuksia puheen tuottamisessa. (Hirsijärvi ym. 2009, 213.)

Tiedostamme myös Hirsijärven ym. (2009) kertomasta sen, että toiminnallisessa ryhmänohjauksessa voi havainnoinnin tallentaminen olla vaikeaa, jolloin havaintojen kirjaaminen tapahtuu myöhemmin. (Hirsijärvi, ym. 2009, 214). Tähän tilanteeseen käytämme Vilkan (2005) ohjeistusta, jossa useammat havainnoijat ottavat ryhmätoiminnoissa erilaiset ennalta sovitut roolit (Vilka 2005, 125). Siten pystymme suorittamaan moniulotteista havainnointia ryhmänvetäjän ja tarkkailijan rooleissa.

Tämän lisäksi toimimme Vilkan (2005) ohjeistuksen mukaisesti, käyttämällä havainnointia tarkasti harkiten. Tiedämme tarkasti mitä havainnoimme, sillä suunnitelmavaiheessa olemme asettaneet tavoitteet joihin haluamme päästä asettamiemme tutkimuskysymysten avulla. (Vilka 2005, 125.)

7.2 Sisällönanalyysi

Vilka (2005) kertoo, että laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa ei havainnoidun tutkimusaineiston määrä ole oleellinen vaan sen laatu. Tutkimusaineisto on siten riittävää jos ymmärrys tai teoreettinen tulkinta ovat mahdollisia. Tämän lisäksi hän korostaa sitä, että laadullisen

tutkimusmenetelmin tehdyssä tutkimuksessa ei tavoitteena ole yleistettävyys. (Vilka 2005, 126.)

Keräämämme aineiston analysoimiseksi sovellamme aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Vilkan (2005) mukaan, sisällönanalyysin tavoitteena on löytää toiminnan ydin, jolloin tutkimusaineiston pelkistämävaiheessa karsitaan epäolennainen tieto pois. Epäolennaisen tiedon poistamista ohjaavat asettamamme tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset. (Vilka 2005, 140.) Tuomi ja Sarajärvi (2009) tarkentavat myös, että aineiston analysointi on kriittiseen teoriaan perustuvaa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 41).

Sisällönanalysoinnin suoritamme Kanasen (2008) mukaan kirjoittamalla havainnoistamme tutkimuspäiväkirjaa, jolloin aineisto on valmiiksi litteroitua. Koodaamme päiväkirja-aineiston ja poistamme epäolennaisen tiedon. Jäljelle jäävä aineisto pelkistetään ja ryhmitellään, jolloin ryhmittely tapahtuu samankaltaisten sisältöjen yhdistämisellä. Tällöin ryhmien eri sisällön teemojen perusteella ryhmät yläkategorioidaan, jolloin saamme muodostettua tutkimustamme yhdistävän kategorian. (Kananen 2008, 88 - 94.)

Eskola ja Suoranta (2000) kuvailevat tutkimusaineiston kylläntymispisteen eli saturaation saavuttamisen täytyneen silloin, kun tutkimusaineiston peruslogiikka on alkanut toistamaan itseään, eivätkä uudet aineistot tuo tutkittavaan asiaan mitään uutta tietoa. Eskola ja Suoranta korostavat, että saturaatiopisteen määrittäminen edellyttää tutkijan tarkkaa tietoa siitä, mitä tutkimusaineistostaan etsii. (Eskola & Suoranta 2000, 62 - 63.) Vilka (2005) selventää tilannetta sillä, että pelkkä toteaminen tutkimusaineiston kylläntymisestä ei riitä, vaan on myös perusteltava se, missä asioissa ja millä ehdoin tämä tapahtui (Vilka 2005, 128).

8 OPINNÄYTETYÖN EETTINEN TOTEUTTAMINEN

Ihmisoikeuksien kunnioitus

Ihmisoikeudet ovat jokaiselle ihmiselle kuuluvia riippumatta omasta toiminnasta. Sosiaalityössä ihmisoikeudet on hyväksyttävä, ymmärrettävä ja niitä on puolustettava kaikissa tilanteissa. Sosiaalialan ammattilaisen tulee edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta asiakkaiden elämässä ja yhteiskunnassa. Tämä sisältää erilaisuuden tunnustamista ja syrjinnän ehkäisyä. (Arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2013,7,9; Lundy 2004, 94.)

Itsemääräämisoikeuden toteutuminen

Asiakkaan itsemääräämisoikeuden arvostaminen, hänen osallisuuden vahvistaminen sekä vaikutusmahdollisuuksien edistäminen elämäänsä koskeviin päätöksiin ja yhteiskunnan täysivaltaiseen jäsenenä toimimiseen kuuluvat ammattilaisen tehtäviin. Asiakkaalla on oikeus tehdä omat päätöksensä, kuitenkin niin, etteivät ne vaaranna muiden oikeuksia. (Arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2013, 8.)

Banks (2012) mainitsee, että työntekijä-asiakassuhteessa liitämme kohtaamisen asiakkaan ainutlaatuisuuden työskentelyn lähtökohtana, määrätietoisien tunteiden ilmaisun, hallitun emotionaalisen osallistumisen, asiakkaan hyväksymisen sellaisena kun hän on, tuomitsemattomuuden, itsemääräämisoikeuden tunnustamisen sekä luottamuksellisuuden. (Banks 2012, 77).

Asiakkaan arvokas kohtaaminen

Työntekijä kohtaa asiakkaiden konkreettiset elämäntilanteet ja hänen on analysoitava niihin sisältyviä riskejä, puutteita ja ongelmia. Tällöin työntekijän on osattava analysoida herkästi ja kriittisesti myös omia henkilökohtaisia arvojaan, käsityksiään ja toimintatapojaan. Ei riitä, että työntekijä tuntee sosiaalialan eettiset perusteet. (Laitinen & Kempainen 2010, 139; Lundy 2004, 93.) Asiakkaan arvokas kohtaaminen perustuu asiakkaan

ainutlaatuisuuden tunnistamiseen ja tunnustamiseen. (Laitinen & Kempainen 153.)

Opinnäytetyömme eettinen näkökulma

Eettisyys ja eettinen pohdinta on opinnäytetyössämme merkityksellisessä osassa. Halusimme toimia eettisesti ja kohderyhmää kunnioittaen opinnäytetyöprosessin aikana. Siksi osallistuminen toimintakertoihin oli vapaaehtoista ja toteutuksen läpinäkyvyyden varmistamiseksi kerroimme toimintakerran tarkoituksen eli sen, että havainnoimalla saamme tiedon suunnitellun kerran sujumisesta ja mahdollisista kehittämistarpeista. Huomioimme opinnäytetyöntekijöinä kaikessa toiminnassamme ihmisoikeuksien tärkeyden ja oikeudenmukaisuuden.

Toimimme myös Kanasen (2008) ohjeiden mukaisesti ja kerromme toimintakertojen lopussa yhteenvedona havainnoimalla tekemämme tulkinnat. Tällä tavoin varmistimme havaintojen oikeellisuuden ja sitä kautta myös opinnäytetyömme luotettavuuden. (Kananen 2008, 135.)

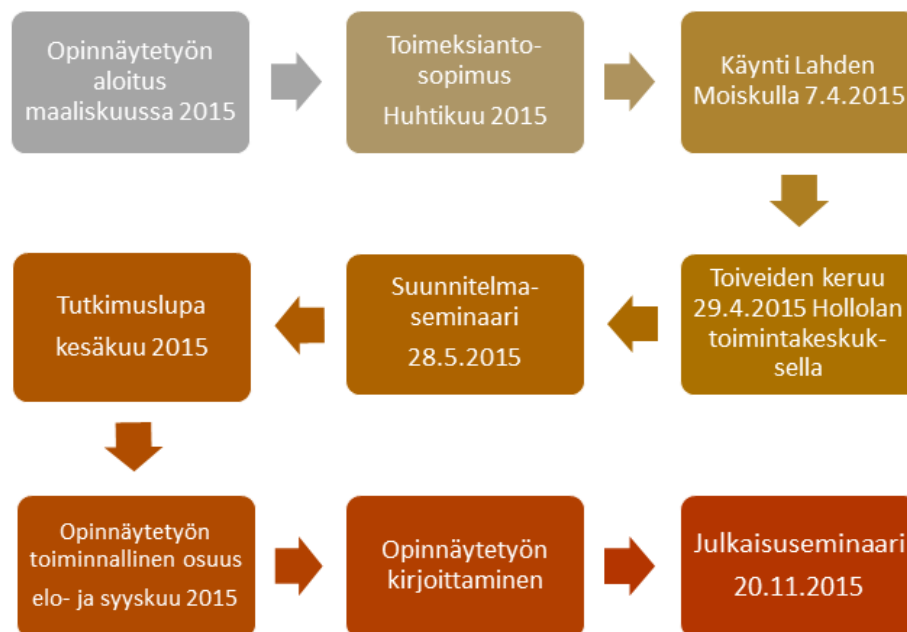
Vilka ja Airaksinen (2003) kertovat, että toiminnallisessa opinnäytetyössä laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä käytettävä havainnointi vakuuttaa tutkimuksellisuuden toteutumisen sekä luotettavuuden, kun työelämälähtöisen opinnäytetyö toteutetaan asiakasryhmän toiveet huomioiden. (Vilka & Airaksinen 2003, 63.) Tämän lisäksi käytämme opinnäytetyössämme Tuomen ja Sarajärven (2009) ohjeistuksen mukaisesti vuorovaikutusta keskeisessä osassa ja tiedonhankinnassa osallistavaa havainnointia osallistuen itse toimintaan mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 82.)

Havainnointi-menetelmän käytöllä varmistimme myös sen, että emme tuo opinnäytetyössämme ilmi asiakkaiden nimiä tai muita tietoja, mistä heidät voisi tunnistaa, heidän anonymiteettinsä suojaamiseksi. Tämän lisäksi edistimme opinnäytetyömme luotettavuutta pitämällä toimintamme ja opinnäytetyöprosessimme läpinäkyvänä kirjaamalla yksityiskohtaisesti kaiken toimintamme tutkimuspäiväkirjaan.

9 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

9.1 Yhteistyö toimeksiantajan kanssa

Opinnäytetyöprosessin ajan olimme tiiviisti yhteistyössä toimeksiantajamme Peruspalvelukeskus Oivan kehitysvammahuollon kanssa alusta lähtien. Toteutimme opinnäytetyön vuoden 2015 aikana.

Kuvio 1. Kuvaus opinnäytetyöprosessin kulusta

Opinnäytetyöprosessimme alkoi alkuvuodesta 2015 toisen opinnäytetyökijän ollessa työharjoittelijana Hollolan toimintakeskuksella. Aluksi aihetta ideoitiin ja virallinen opinnäytetyöprosessin aloituspalaveri toimeksiantajan kanssa oli 16.3.2015 Hollolan toimintakeskuksella. Toimeksiantosopimuksen allekirjoitimme Huhtikuussa 2015.

Huhtikuun 2015 alussa pidimme palaverin Lahden vammaispalveluiden tukitoimintapiste Moiskun itsenäisen asumisen työntekijöiden kanssa. Palaverin tarkoituksena oli selvittää, miten Lahdessa järjestetään itsenäisesti asuvien vammaisten vapaa-ajan toimintoja. Lahdessa itsenäisesti asuvien tukitoiminta on vakiintunutta ja erityisesti saimme hyviä neuvoja siitä, mitä haasteita saattaa tulla vastaan toiminnan aloitusvaiheessa.

Tällaisia haasteita olivat esimerkiksi mainonnan selkokieliisyys ja toimintaan motivoituminen.

Toiveiden keruu –kerta järjestettiin itsenäisesti asuville erityistä tukea tarvitseville Hollolan toimintakeskuksella 29.4.2015.

Opinnäytetyön suunnitelmaseminaarin esitimme 28.5.2015 Sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksessa. Paikalla olivat opiskelijat, ohjaava opettaja, vertaisarvioijat sekä työelämäedustaja.

Kesäkuussa 2015 pidettiin opinnäytetyöpalaveri Hollolan toimintakeskuksella. Paikalla olivat toimeksiantajan edustajat sekä opiskelija. Palaverissa julkaistiin toiminnallisten kertojen teemojen mukaiset sisällöt ja sovittiin toimintakeskuksen vastaavan syntyvistä kustannuksista.

Toinen työelämän yhteyshenkilöistämme jäi pois opinnäytetyöstämme kesäkuussa 2015 työpaikan vaihdoksen vuoksi.

Tutkimusluvan (Liite 1) saimme 5.6.2015.

Opinnäytetyön toiminnalliset osuudet olivat keskiviikkona 12.8.2015, torstaina 27.8.2015, torstaina 10.9.2015 sekä perjantaina 25.9.2015.

Syyskuun alussa 2015 pidimme opinnäytetyöpalaverin kehitysvammahuollon toimistossa. Paikalla olivat kehitysvammahuollon palveluohjaajat, opiskelijat sekä Hollolan toimintakeskuksen uusi tiiminvetäjä. Palaverin tarkoituksena oli suunnitella opinnäytetyön toiminnallisten osuuksien viimeistä pihapelitapahtumaa ja sopia budjetti. Hollolan vammaispalvelut vastasivat pihapelitapahtuman kuluista.

Opinnäytetyön julkaisuseminaari järjestetään 20.11.2015 toimeksiantajan tiloissa Hollolassa. Paikalla ovat opiskelijat, työelämäedustajat, vertaisarvioijat ja ohjaava opettaja.

9.2 toimintakertojen sisältö ja rakenne

Toimintakertoihimme osallistuminen oli vapaaehtoista ja havainnoinnin käyttämisellä tutkimusmenetelmänä halusimme varmistaa toimintakertoihin osallistuvien anonymiteetin. Toimintakertojen osallistujiksi päätimme ottaa mukaan itsenäisesti asuvien lisäksi myös halukkaita asumisyksiköiden toimintakykyisiä asiakkaita, koska kehitysvammaisten palveluohjaajan mukaan vapaa-ajan toiminta toisi heille myös iloa ja vaihtelevuutta iltoihin. (Salo 2015.)

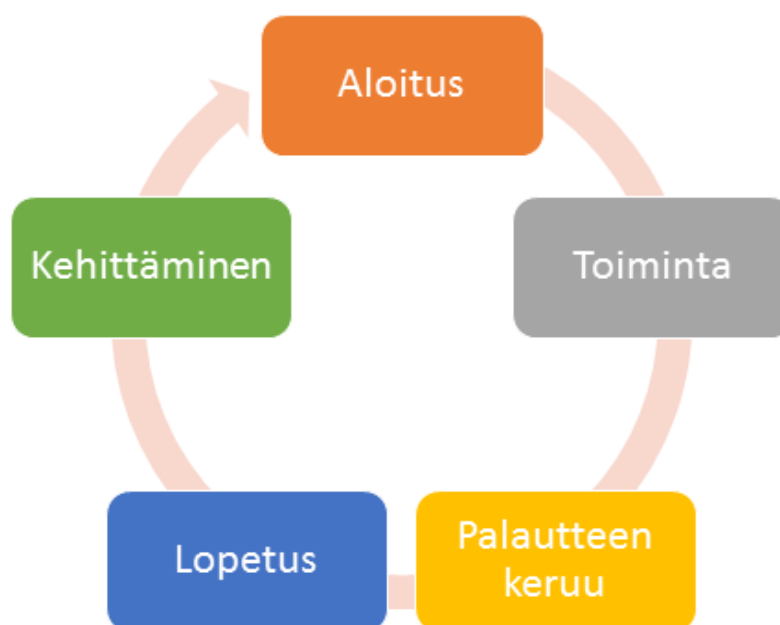
Keväällä toteuttamamme toiveiden keräysillan aikana saimme Juna-kuvakollaasin avulla kerättyä paljon vapaa-ajan viettoon liittyviä toimintoja, jotka jaoin teemoittain eri kategorioihin (Liite 4). Yläteemoiksi nousivat: ruoka, liikunta, kulttuuri, rentoutuminen ja luonto.

Suunnittelimme toimintakertojen sisällön yläteemojen perusteella ja pyrimme toimintakertojen aikana toteuttamaan teemat siten, että viimeisen toimintakerran loputtua, kaikki teemat ovat olleet toimintakerran sisältönä.

1. Toimintakerralla leivoimme Hollolan toimintakeskuksella pizzaa ja vietimme aikaa yhdessä, jolloin teemoina olivat ruoka ja rentoutuminen.
2. Toimintakerralla kävimme patikointiretkellä Pirunpesällä ja grillasimme makkaraa, jolloin teemoina olivat liikunta, luonto, ruoka ja rentoutuminen.
3. Toimintakerralla kävimme Lahdessa elokuvissa, jolloin teemoina olivat kulttuuri, rentoutuminen ja ruoka.
4. Toimintakerralla järjestimme Hollolan toimintakeskuksella pihapelitapahtuman, jolloin teemoina olivat liikunta, luonto, ruoka ja rentoutuminen.

Näiden edellä mainittujen teemojen lisäksi, olimme suunnittelussa ottaneet huomioon toimintakertojen toteuttamisen ryhmänä, jolloin meidän asettamamme tavoite ryhmäytymisestä ja yhteisöllisyydestä toteutui.

Olemme huomioineet asukkaiden itsemääräämisoikeuden ja osallistumisen vahvistamisen kunnioittamalla heidän osallistumisen vapaaehtoisuutta toimintaan ja ottamalla huomioon heidän toiveensa suunnitellamme vapaa-ajan toimintoja.

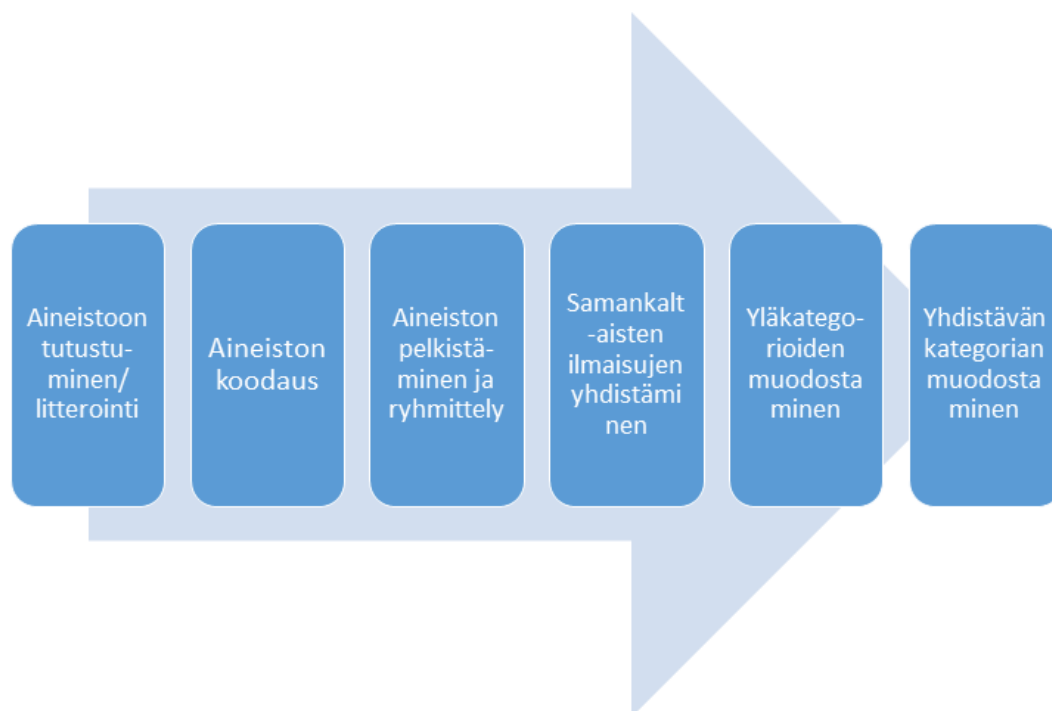

Kuvio 2. Kuvaus toimintakertojen kulusta

Jokaisella toiminnallisella kerralla oli yhtenäinen runko. Toiminta aloitettiin kertomalla selkeästi toiminnallisen kerran kulusta sekä mitä olisi tarkoitus tehdä. Tämän jälkeen aloitimme toiminnan, joka oli jokaisella kerralla erilaista. Toiminnan jälkeen keräsimme osallistujilta palautetta erilaisin menetelmin, kuten esimerkiksi janan ja värien avulla. Jokainen toimintakerta päätettiin myös selkeästi ja lopuksi kiitimme osallistumisesta. Toimintakerran havainnoista pidimme tutkimuksellista päiväkirjaa ja valmiiksi litteroituja sivuja oli kaikkiaan kuusi. Päiväkirjaan kirjasimme myös jokaisen toimintakerran päätteeksi nimeämämme kehityskohteet, mitä seuraavalla kerralla voisi tehdä toisin, jotta toiminta olisi mielekästä ja tavoitteita vastaavaa. Analysointivaiheen jälkeen päiväkirja hävitettiin osallistujien yksityisyydensuojan säilyttämisen vuoksi.

10 AINEISTON ANALYSOINTI

Parhaaksi toimintatavaksi muotoutui tutkimuspäiväkirjan kirjoittaminen joka toimintakerran jälkeen, johon kirjoitettiin omin sanoin toimintakerran runko ja sisältö sekä havainnoinnit siitä, mikä onnistui, mikä epäonnistui ja mitä kehittämistä löytyi. Tästä koostui tutkimuksellinen aineisto, jota analysoimme laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysia soveltaen.

Kuvio 3. Analysoinnin eteneminen laadullisen tutkimuksen analysointia soveltaen.

Päiväkirjamerkintöjä lähdimme järjestämään sisällönanalyttisesti tutustumalla aineistoon lukemalla se useaan kertaan läpi, jonka jälkeen koodasimme eri värejä apuna käyttäen samankaltaisia ilmaisuja aineistosta ja lähdimme ryhmittelemään niitä taulukoksi. Muodostimme alakategorian, johon samankaltaiset ilmaisut yhdistettiin, jonka jälkeen muodostimme yläkategorian, jossa saman sisältöiset kategoriat yhdistettiin toisiinsa. Lopuksi muodostimme yhdistävän kategorian ja näin käsitteellistimme aineiston. Taulukoinnin (Liite 13) tuloksena syntyivät teemat. Jaoimme aineiston kolmeen eri teemaan, jotka ovat toimintaan sitoutuminen, yhteisöllisyyden lisääminen ja omatoimisuuden

vahvistaminen sekä itsenäisempi vapaa-ajan vietto. Lisäksi analysoimme ohjaajuutta sekä kehittämiskohteita. Kaikkia näitä viittä eri osiota yhdisti kokemus hyvästä vapaa-ajan toiminnasta.

Toiminnallisen opinnäytetyön tulokset

Analysointivaiheessa saimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Tutkimuksellisessa osuudessamme halusimme tietää; Mitä asiakkaat tekevät tällä hetkellä vapaa-ajallaan? Mitä vapaa-ajan toiminnot antavat heille? ja Mitä vapaa-ajan toiminnot voisivat antaa heille? Kursivoidut kohdat ovat suoria poimintoja aineistosta.

Sitoutuminen toimintaan

Osallistujien sitoutuminen toimintaan nousi esiin aineistosta siten, että *markkinoimme jokaista toimintakertaa hyvissä ajoin* mainoksien avulla sekä suullisesti. Osallistujat olivat myös edellisellä toimintakerralla kiinnostuneita, mitä seuraavalla kerralla tapahtuu. Osallistujia huomioimme siten, että *toinen opiskelijoista kävi edellisenä päivänä* Hollolan toimintakeskuksella näyttäytymässä osallistujille, jotta toimintakertaan osallistumisen kynnyks olisi matalampi. Lisäksi *keräsimme etukäteen toiveita osallistujilta* sitouttaaksemme toimintaan. Jokaisella toimintakerralla *keräsimme palautetta* osallistujilta, jotta seuraavalla toimintakerralla onnistuisimme vielä paremmin. Toimintakertojen aikana vietimme aikaa yhdessä ja havainnoimme sitoutuneisuudesta toimintaan sillä, että *osallistujat olivat innostuneita* sekä *juttelu ja naurahdukset kertoivat tunnelman olevan hyvä*.

Yhteisöllisyyden lisääminen

Opinnäytetyöprosessissa toimintakertojen aikana osallistujien välistä yhteisöllisyyttä vahvistettiin sillä, että *jaoimme työtehtävät yhdessä*. Yhdessä olo ja ryhmäytyminen näyttäytyivät aineistossa sillä, että *osallistujat söivät kaikki yhdessä, ryhmäläiset rohkaisivat toisiaan ja tunnelma oli toisia kannustava ja iloinen*. Joissain tilanteissa osallistujat *tarvitsivat rohkaisua ja tukea*, mitä he saivat toisilta ryhmäläisiltä. Muutaman toimintakerran jälkeen osallistujat *ovat ryhmäytyneet ja yhteishenki on hyvä*. Aktivoiminen

tulevaisuuteen tuli esiin kuullessamme *suunnitelmista kahvilla ja pizzalla käymisestä* työpäivän jälkeen sekä ehdotuksesta ajankuluksi ennen elokuvan alkamista, että *lähtisimme käymään makuunissa*.

Omatoimisuuden vahvistaminen, itsenäisempi vapaa-ajan vietto

Aineistossa omatoimisuuden vahvistaminen sekä toimintaan aktivoiminen ja työtehtävien jako näyttäytyi, kun *esivalmistelut teimme yhdessä*. Aktivoiminen tulevaisuuteen esiintyi osallistujien omatoimisuudella, kun *jokainen sai maksaa itse lippunsa ja osallistujat voisivat lähteä tulevaisuudessa myös itsenäisesti ryhmänä käymään retkellä*. Lisäksi nousi esiin se, että joissakin tilanteissa osallistujat *pärjäävät hyvin ilman ohjaajaa*. Eräällä toimintakerralla paikalla oli myös lahtelaisia itsenäisesti asuvia erityistä tukea tarvitsevia ja *lahtelaisten läsnäolo oli mukava lisä ja heiltä tulikin vastakutsua, mikä johtaisi tulevaisuudessa mahdollisesti uusiin tapauxmiin*. Uudet tilanteet olivat myös jännittäviä ja jännityksen kohtasimme yhdessä, kun *muutama kyseli 3D -lasien käyttöä*.

Palaute, mitä saimme, oli positiivista ja osallistujat voisivat lähteä tulevaisuudessa myös itsenäisesti ryhmänä käymään retkellä (Jäntti & Rautiainen 2015).

Ohjaajuus, ryhmänohjaustilanteiden hallinta

Opinnäytetyöprosessin aikana ohjaajan roolin tärkeys ja merkitys sai oman osansa aineistossa. Jokainen toimintakerta vaati toiminnan valmistelua, jotta aikataulussa pysyttiin ja kokonaisuus pysyi hallinnassa. Aikataulussa pysymisessä huomioon tuli ottaa se, että *osallistujia tulee ripotellen puoli tuntia aikaisemmin* sekä ohjaajat olivat *etukäteen valmistaneet pizzataikinan*. Aikataulussa pysyminen näkyi siten, että *lopetimme toimintakerran aikataulun mukaan*. Ohjaajien tehtävänä oli kokonaisuuden hallinta, jolloin kaikki osallistujat tulivat huomioiduksi. Käytännössä ohjaajat toteuttivat toimintakerrat siten, että *kaikilla oli joku tehtävä*. *Opiskelijoilla oli myös varasuunnitelma ja lopetusaikaa emme laittaneet toimintakerralle*. Huomioimme osallistujia *esittämällä heille tarkentavia kysymyksiä*. Haasteiden nimeäminen, kuten *yllättävien tilanteiden hoitaminen, väärän yhteystiedon*

selvittäminen keskellä metsää ja pienen keittiön ruuhkautuminen, huomioidaan eri tavalla vastaavia toimintoja suunnitellessa.

Kehittäminen

Aineistosta nousi esiin kehittämisen kohteita. Kokonaisuuden hallinnassa opiskelijat olivat etukäteen *tehneet lippuvarauksen, toinen meni autolla puiden ja eväiden kanssa sekä toinen seurusteli asiakkaiden kanssa, toinen siisti keittiötä.* Haasteita, kuten *loppumatkasta yksi osallistuja meinasi väsyä ja haasteet voivat olla este itsenäiselle ruoanlaitolle* nousivat esiin. Ohjaajan rooli näyttäytyi vahvasti, kun *opinnäytetyön tekijät jakoivat leikkimielisen kilpailun neljä pääpalkintoa.* Kehittäminen näkyi itsensä ja toiminnan kehittämisen kautta, kun opiskelijat saivat *lisää kokemusta ja onnistumisia.*

Palaute

Keräsimme jokaisen toimintakerran lopussa palautetta toimintakerran sisällöstä sekä pyydettiin kehittämisehdotuksia jos sellaisia tuli mieleen. Palautteiden keräämiseksi käytimme erilaisia menetelmiä, jotta palautteen antaja ei rutinoituisi vaan annettu palaute olisi aina tarkasti harkittua. Palautteiden keräämisessä pyrimme välttämään kirjallisen palautteen käyttöä, sillä joillekin ryhmän jäsenistä tekstin tuottaminen oli haastavaa. Viimeisellä kerralla kuitenkin päädyimme kirjallisen palautteen keräämiseen, koska osallistujamäärä oli isompi ja halusimme palautetta koko kokonaisuudesta sekä jatkoehdotuksia. Avustimme kirjaamisessa tarvittaessa.

Palautteiden keräysmenetelminä käytimme

- Väripalautetta
- Jana-palautetta
- suullista palautetta
- Kirjallista puunlehti-palautetta

Palautteet, joita saimme, olivat pääosin positiivisia mutta kehittämisideoita-kin myös tuli. Osallistujat pitivät erilaisista palautteen keräysmenetelmistä, joten vaikka palautteen antaminen oli osa toimintakertaa, se ei kuitenkaan ollut rutiininomaista. Meille itsellemme parhain palautteen keräysmenetelmä oli mielestämme suullinen palaute, kun sen kanssa apuvälineenä käytti esimerkiksi värikortteja tai janamuodostelmaa. Huomio palautteen keruussa kiinnittyi tekemiseen, eikä niinkään henkilöön. Huomioimme edellisen kerran palautteet seuraavalla toimintakerralla, esimerkiksi kun edellisen toimintakerran tunnelmasta oli tykätty, niin halusimme ylläpitää samaa rentoa tunnelmaa myös seuraavalla toimintakerralla.

Pelit hyviä, syömistä riittävästi. makkarat epäterveellisiä, kahvit hyvä päätös illalle. Ilma oli hyvä, koripallo puuttui (Osallistujan palaute eräältä toimintakerralta).

Toiminnallisten osuuksien aikana pystyimme havainnoimalla huomaamaan, miten osallistujat viettävät vapaa-aikaansa ja mitä vapaa-aika heille antaa. Mieluisat toiminnot lisäsivät aktiivisuutta ja osallistujat myös pyrkivät vaikuttamaan toimintojen sisältöön, joten saimme vastauksen myös kolmanteen tutkimuskysymykseen, mitä vapaa-ajan toiminnot voisivat antaa heille?

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Toimintakertojen aikana ihmiset lähtevät mukaan toimintaan, mutta aloitekykyä heillä ei ole vielä riittävästi ryhmän koolle kutsumiseksi. Toistaiseksi he tarvitsevat vielä ohjaajan roolissa olevan henkilön, joka huolehtii koolle kutsumisesta sekä on paikan päällä ohjaamassa toimintaa. Ohjaajan tarve ilmeni erityisesti elokuvakerralla, jolloin uuden tilanteen tuoma epävarmuus saivat osan tukeutumaan ohjaajiin, joko kysymällä suoria toimintaohjeita tai seuraamalla tarkasti kuinka ohjaaja toimi ja sen jälkeen teki perässä.

Toiminnat joita asiakkaille järjestettiin, olivat heidän omia toiveitaan joita keväällä keräsimme. Jokainen toimintakerta sai positiivista palautetta ja asiakkaat kokivat, että vapaa-ajan toiminnot olivat tarpeellisia ja rikastuttavaa vaihtelua normaaliin vapaa-aikaan.

Laine ym. (2009) kertovat, että pienessä ryhmässä toisiin tutustuminen on helpompaa, jolloin on helpompi luoda turvallinen ilmapiiri. Tällöin jokaisen on helpompi ilmaista omia näkemyksiään. (Laine ym. 2009, 228.) Osallistujaryhmän turvallisuuden vahvistuessa osallistujat tulivat rentoutuneemmiksi, joka näkyi lisääntyneenä huumorin käyttönä sekä vapautuneena nauruna.

Kevään toiveiden keruu -kerralla osallistujien ajatuksista nousi esiin ajatus siitä, että tämä ryhmä olisi sellainen, missä saisi olla oma itsensä, eikä Seppälän (2008) kuvailemaa kehitysvammaisten kohtaamaa kiusaamista esiintyisi (Seppälä 2008, 165). Emme havainnoineet toimintakertojen aikana kertaakaan ryhmän sisä- tai ulkopuolelta tulevaa kiusaamiseen liittyvää toimintaa, joten osallistujien toive niin toisilleen, kuin meille ohjaajille vahvisti ryhmäytymistä ja ryhmän välistä luotettavuutta.

Saamamme palaute vahvisti myös Eriksson (2008) sekä Heugren (2011) käsityksiä siitä, että vammaisten vapaa-ajalla on suurempi merkitys heidän elämässään, koska useimmiten he eivät ole palkkatyössä ja siksi olisi tärkeää kannustaa heitä osallistumaan vapaa-ajan aktiviteetteihin. (Eriksson 2008, 77; Heurgren 2011, 67.) Toimeksiantajan antaman

palautteen mukaan, toimintakertoja oli odotettu etukäteen. Osallistujat ovat myös aktivoituneet vapaa-ajallaan ja tämän syksyn aikana he ovat alkaneet kyläilemään toistensa luona.

Prosessin aikana markkinointi ja informointi olivat myös riittävää. Jokaista toimintakertaa oli informoitu hyvin ja kohderyhmäläiset saivat tulevasta toimintakerrasta tiedon etukäteen. Toimintakertojen jälkeen osallistujat olivat työpäivien aikana kerranneet edellisen kerran tapahtumia, mikä kertoo yhteisöllisyyden kehittymisestä. Tällainen toiminta on tarpeellista, mutta vaatisi jatkuvuutta ja vakiintumista, että sana leviäisi ja lisää ihmisiä osallistuisi mukaan.

Opinnäytetyömme antaa vaikutteita malliin vapaa-ajan toimintojen järjestämisen ryhmänohjaustoimintaa hyödyntäen itsenäisesti asuville erityistä tukea tarvitseville. Toteamme, että järjestettyyn vapaa-ajan toimintaan Hollolan alueella olisi osallistujia, joten opinnäytetyömme pohjalta voisi lähteä kehittämään vapaa-ajan toimintamallia.

12 YHTEENVETO

Vapaa-ajan toimintojen järjestäminen huomattiin tarpeelliseksi ja hyödylliseksi opinnäytetyömme aikana, joten ilta-aikaan tapahtuvaa toimintaa tulee jatkumaan omien opinnäytetyön toteutuskertojemme jälkeen Hollolan toimintakeskuksella. Tällä hetkellä vetäjäksi ryhtyivät kaksi asumisyksikön työntekijää, jotka opiskelevat sosiaali- ja terveysalalla ja he pitävät avoimet ovet -tyylistä toimintaa. Ohjattua toimintaa on suunniteltu toteutettavaksi joka toinen viikko.

Projektin toimeksiantajien aloitus ideoinnin perusteella projekti nähtiin hyvin toivotuksi. Tätä vahvisti osallistujien innostuneisuus ja palaute. Tyytyväisyys toimintakertojen sujumiseen ja hyvän yhteishengen syntyminen vaikutti siihen, että osallistajat aktivoituivat itsenäiseen vapaa-ajan viettoon.

Tutkimuksen luotettavuus

Eettisyys huomioitiin koko opinnäytetyöprosessin ajan. Pidimme toimintamme läpinäkyvänä ja kerroimme osallistujille jokaisella toimintakerralla, miksi tällaista toimintaa järjestetään. Toimintakertoihin osallistuminen oli vapaaehtoista ja kirjallista osuutta tehdessämme turvasimme osallistujien anonymiteetin. Eettisyyttä ja luotettavuutta vahvistaa myös se, että olimme avoimesti yhteydessä toimeksiantajaamme koko prosessin ajan ja kysyimme neuvoa ja tukea, kun sitä tarvitsimme.

Kahden opinnäytetyöntekijän havainnointi vahvisti oikean tulkinnan tekemistä. Keskinäisellä pohdinnalla yhteinen ymmärrys ja asioiden oikein tulkitseminen toteutui. Sama tulkinta lisää opinnäytetyön luotettavuutta. Opiskelijat ovat tehneet aikaisemmin paljon yhteistyötä, joten molempien työskentelytavat olivat molemmilla tiedossa prosessin alusta lähtien.

Kehittämissuhteita

Itsenäisen vapaa-ajan toiminnallisuuden mahdollistamiseksi näkisimme Menovinkki-kansiosta olevan hyvin paljon hyötyä. Kansio toimisi siten ideointipohjana, jos olisi halukkaita lähtemään, mutta eivät tietäisi, mitä

voisivat tehdä. Haasteena olisi kansion päivittyminen. Konkreettisenä kansiona tiedot vanhenevat nopeasti, kun taas sähköisenä linkkisivuna tieto olisi tuoretta, mutta olisiko kaikkien tavoiteltavissa.

Ohjaajavetoisen toiminnan jatkamisessa teemailtojen vietto olisi hyvinvointia lisäävää. Esimerkiksi luonnon elämyksellisyyttä käyttävä Green care olisi hyvä toiminnan sisältö, sillä luontoretkeä pidettiin hyvin paljon.

13 POHDINTAA OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMISESTA

Vapaa-ajan toimintoja ohjatessamme, pystyimme selkeästi näkemään sen, että tämän kaltaiselle toiminnalle on tarvetta. Osallistujat olivat iloisia ja loppua kohden ryhmäytyminen oli nähtävissä. Toiveiden keräys -kerralla tuli esille se, että jotkut osallistujista olivat kokeneet nuoruudessaan kiusaamista ja pitivät siten tärkeänä, että ryhmässä saa olla oma itsensä ja turvassa. Siksi osallistujien samankaltaisuus ja vertaisuus toisiaan kohtaan oli mielestämme ryhmän turvallisuutta lisäävää ja edes auttoi osallistumista toimintaan.

Opinnäytetyön toteutus sujui mielestämme kitkattomasti. Tekijöiden yhteistyö sujui prosessin ajan hyvin ja tekijöiden välinen viestintä oli avointa ja aktiivista, joten opinnäytetyöprosessi eteni suunnitellussa aikataulussa. Aikataulut oli myös suunniteltu hyvin. Alkuvuosi kului suunnitellussa ja ideoissa ja kesä tietoperustaan syventyessä. Tietoperustaan perehtymiseksi varattu aika lisäsi osaamistamme ja toiminnalliseen osuuteen lähdimme asiantuntevina sekä hyvin valmistautuneina.

Tekijöillä oli aikaisemmin kokemusta kehitysvammaisten kanssa työskentelystä työharjoittelujen kautta, joten yhteisen, molempia kiinnostavan kohderyhmän sekä opinnäytetyön aiheen muotoutuminen sujui ongelmitta. Toisaalta aikaisempi ohjauskokemus asiakasryhmän kanssa edesauttoi onnistuneiden toiminnallisten toteutuskertojen ohjaamista.

Tasapuolinen työnjako lisäsi opinnäytetyöntekijöiden keskinäistä dialogisuutta. Opinnäytetyön vaiheita toteutettiin tasapuolisesti ja koimme, että yhdessä tekemällä saimme toteutettua parhaan mahdollisen lopputuloksen.

LÄHTEET

Aalto, M. 2014. Minusta meiksi. Saarijärvi: My Generation.

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY.

Amartya, S. 1997. Resources, Values and Development. United States of America: First Harvard University Press Paperpack edition.

Arajärvi, P. & Sakslin, M. 2007. Yhdenvertaisuus oikeudenmukaisuutena. Teoksessa Saari, J. & Yeung, A. (toim.) Oikeudenmukaisuus hyvinvointivaltiossa. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia nro 63. Helsinki: Gaudeamus. 47 - 93.

Arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 2013. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Helsinki: Erweko Oy.

Banks, S. 2012. Ethics and Values in Social Work. Four edition. London: BASW.

Dominelli, J. 2012. Green social work. From Environmental Crises to Environmental Justice. United Kingdom: Polity Press.

Dreamer. 2003. Erilainen elämä. Teoksessa Korpela, T. (toim.) Ei enempää kuin Elämää. Antologia vammaisten ihmisten arjesta. VANE-julkaisuja 2. Helsinki: Valtakunnallinen vammaisneuvosto. 119 - 123.

Ellis, K. & Kent, M. 2011. Disability and New Media. New York: Routledge.

Eriksson, S. 2008. Erot, erilaisuus ja elinolot - vammaisten arkielämä ja itsemäärääminen. Kehitysvammaliiton tutkimuksia 3. Anjalankoski: Solver palvelut Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

Fromm, E. 2002. The Fear of Freedom. London: Routledge Classics.

Heikkinen, H., Ihalainen, K. & Kettunen, T. 2004. Monimuotoinen sosiaaliturva. Helsinki: WSOY.

Herne, K. 2012. Mitä oikeudenmukaisuus on? Helsinki: Gaudeamus.

Heurgren, M. 2011. Bostad med särskild service och daglig verksamhet. En forskningsöversikt. Artikelnr 2011/2/6. Socialstyrelsen [viitattu 31.8.2015].

Saatavissa: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18238/2011-2-6.pdf>

Hiilamo, H. 2011. Kaiken keskellä yksin: Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Heiskanen, T. & Saaristo, L. (toim.). Yksin asuvien kokemuksia masennuksesta toipumisesta. Jyväskylä: PS-kustannus. 97 - 110.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hyväri, S. & Nylund, M. 2010. Yhteisöllisiä työmenetelmiä syrjäytymisen voittamisessa. Teoksessa Laine, T., Hyväri, S. & Vuokkila-Oikkonen (Toim.). Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Latvia: Tammi. 29 - 48.

Inclusion Europe 2014. The e-journal of inclusion in Europe. Sharing experiences on inclusion and community living – a personal account from Inclusion Ireland CEO Paddy Connolly [viitattu 24.4.2015]. Saatavissa: <http://www.e-include.eu/articles/171-sharing-experiences-on-inclusion-and-community-living-a-personal-account-from-inclusion-ireland-ceo-paddy-connolly>.

Inclusion International 2012. Global Report on Living independently and being included in the community. Article 19. [viitattu 24.4.2015]. Saatavissa: <http://www.ii-livinginthecommunity.org/>.

Jäntti, J. & Rautiainen, P. 2015. Tutkimuspäiväkirja.

Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kopakkala, A. 2008. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. 2. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Korpela, K. 2008. Ympäristö ja positiiviset tunteet. Kiviaho, M., Nieminen, P. & Punamäki, R.-L. (toim.) Mieli ja terveys: ilon ja muutoksen psykologiaa. Psykologian laitos. Tampere: Tampereen yliopisto. 59 - 80.

Kortemäki, V. 2012. Itsemääräämisoikeus omassa kodissa. Tutkimus kehitysvammaisten henkilöiden asumisyksiköistä. Pro-gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto [viitattu 2.11.2015]. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/38475/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201209062328.pdf?sequence=1>

Kotiranta, T. 2008. Aktivoinnin Paradoksit. Yhteiskuntatieteellinen väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.

Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sivén, T. & Välimäki, P. 2009. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. WSOY Oppmateriaalit Oy. Helsinki: WSOY.

Laine, T., Hyväri, S. & Vuokkila-Oikkonen, P. 2010. Mitä on syrjäytymisen vastainen työ. Teoksessa Laine, T., Hyväri, S. & Vuokkila-Oikkonen (Toim.). Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi. 9 - 28.

Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade 387/1993. Svensk lagstiftning. Utfärdad 27.5.1993. Saatavissa: <https://lagen.nu/1993:387>

Lahden kaupunki 2015. Matalan kynnyksen kohtaamispaikka erityistä tukea tarvitseville [viitattu: 5.10.2015]. Saatavissa: <http://www.lahti.fi/www/bulletin.nsf/250e8d29d9bef0b8c2256c5a001fb525/fb54efbbcb3340e6c2257ecf00271706?OpenDocument>.

Laitinen, M. & Kemppainen, T. 2010. Asiakkaan arvokas kohtaaminen. Teoksessa Laitinen, M & Pohjola, A. (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 138 - 177.

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987. Annettu Helsingissä 3.4.1987.

Lehto-Lundén, T. 2012. Yksilökeskeinen elämänsuunnittelu kehitysvammaisten henkilöiden kokemana. Pro gradu-työ. Helsingin yliopisto [viitattu 2.11.2015]. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/37437>.

Lundy, C. 2004. Social work and social justice. A structural approach to practice. Canada: Broadview press.

Läntisen perusturvapiirin Vanhus- ja vammaisneuvosto 2009. Kohti yhteiskuntaa kaikille. Läntisen perusturvapiirin vammaispoliittinen ohjelma 2009 - 2012 [viitattu: 14.10.2015]. Saatavissa: http://www.vane.to/images/stories/vampo_hollola.pdf.

Mietola, R., Teittinen, A. & Vesala, H. 2013. Kehitysvammaisten ihmisten asumisen tulevaisuus. Kansainvälisiä esimerkkejä ja vertailu suomeen. Suomen ympäristö 3/2013. Ympäristöministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Miettinen, S. 2010. Vammaisuutta kuvaamassa. Teittinen, A. (toim.) Pois laitoksista! Vammaiset ja hoivan politiikka. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy, 42 - 64.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Niemistö, R. 2004. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. 6. muuttamaton painos. Tampere: Palmenia-kustannus.

Nummelin, T. 2003. Kehitysvammapalvelujen rakennemuutos. Tutkimusyksikkö Kotu. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Pentti, V. 2003. Turvallinen yhteisö - Turvattu yksilö. Turvallisuutta kasvatuksen ja yhteiskuntapolitiikan keinoin. Helsinki: Yliopistopaino.

Peruspalvelukeskus Oiva 2015a. Vammaispalvelut. Kehitysvammaispalvelut. [viitattu 6.5.2015]. Saatavissa: http://www.oivappk.fi/fi/sosiaali- ja_perusterveydenhuollon_palvelut/vammais- ja_kehitysvammaispalvelut.

Peruspalvelukeskus Oiva 2015b. Kehitysvammaispalvelut. [viitattu 6.5.2015]. Saatavissa: http://www.oivappk.fi/fi/sosiaali- ja_perusterveydenhuollon_palvelut/vammais- ja_kehitysvammaispalvelut/kehitysvammaispalvelut.

Popkewitz, T. 2011. The past as the future of the social and education sciences. Tröhler, D. & Ragnhild, B. (toim.) Education Systems in Historical, Cultural, and Sociological Perspectives. Rotterdam: Sense Publishers, 163 - 180.

Popple, K. & Stepney, P. 2012. Community Social work. Stepney, P & Ford, D. (toim.). Social Work Models, Methods and Theories. Second edition publishing. Dorset: Russel House Publishing, 181 - 200.

Ranta, J. 2003. Rajoittamattomat maisemat. Korpela, T. (toim.) Ei enempää kuin Elämää. Antologia vammaisten ihmisten arjesta. VANE-julkaisuja 2. Helsinki: Valtakunnallinen vammaisneuvosto, 21 - 27.

Ratilainen, A. & Ikonen, M. 2014. Viestinnän uudella aallolla: Facebook-sivujen kehittäminen Lahden vammaispalveluille. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu [viitattu: 5.10.2015]. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/80508/Ikonen_Maarit.pdf?sequence=1.

Rosqvist, E., Harri-Lehtonen, O., Kallinen, M. & Airaksinen, T. 2009. Cp-vammaisen aikuisen hyvinvointi, toimintakyky ja ikääntyminen. Kirjallisuuskatsaus. Invalidiliiton julkaisuja R.24. Helsinki: Invalidiliitto ry.

Ruuskanen, S. 2007. Toiminnallisesti tasa-arvoisen vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin rakentuminen. Teoksessa Räisänen, A., Kaski, M. & Lehmusoja, M. Haasteellinen kehitysvamma-ala. Näkökulmia ammatilliseen osaamiseen. Helsinki: Helsingin diakoniaopisto. 145 - 149.

Saarinen M. 2012. Sosiaalisen elämän kehukset. Kampus- ohjelman opiskelijoiden sosiaalinen asema tuetussa aikuisopiskelussa ja vapaa-ajalla. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [viitattu 6.5.2015].

Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37329/9789513946296.pdf?sequence=1>.

Salo, M. 2015. Kehitysvammahuollon palveluohjaaja. Peruspalvelukeskus Oiva. Haastattelu 13.5.2015.

Salonen, J. 2007. Ympäristön merkitys kehitysvammaisen kommunikaatiossa. Teoksessa Räisänen, A., Kaski, M. & Lehmusojä, M. Haasteellinen kehitysvamma-ala. Näkökulmia ammatilliseen osaamiseen. Helsinki: Helsingin diakoniaopisto. 141 - 144.

Seppälä, H. 2008. Häiriöiden hallinnasta toimintakyvyn tukemiseen - pohdintaa kehitysvammaisten psyykkisen hyvinvoinnin edistämisestä. Kiviaho, M., Nieminen, P. & Punamäki, R.-L. (toim.) Mieli ja terveys: ilon ja muutoksen psykologiaa. Psykologian laitos. Tampere: Tampereen yliopisto, 163 - 176.

Somerkivi, P. 2000. "Olen verkon silmässä kala", Vammaisuus, kuntoutuminen ja selviytyminen sosiaalisen tuen verkostoissa. Väitöskirja. Sosiaalitieteiden laitos, Vammaistutkimusyksikkö. Kuopion yliopisto. Helsinki: Valopaino Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2006. Euroopan neuvoston vammaispoliittinen toimintaohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:18 [viitattu 14.10.2015].

Saatavissa:<http://www.vane.to/images/stories/passthru.pdf>.

Sosiaali- ja tereysministeriö 2010. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma, julkaisuja 2010:4 [viitattu 14.10.2015]. Saatavissa:

http://www.vane.to/index.php?option=com_content&view=article&id=177&Itemid=80.

Stepney, P. 2012. An Overview of the Wider Policy Context. Stepney, P & Ford, D. (toim.). Social Work Models, Methods and Theories. Second edition publishing. Dorset: Russel House Publishing. 1 - 19.

Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999.

Tiikkainen, P. 2011. Kaiken keskellä yksin: Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Teoksessa Heiskanen, T. & Saaristo, L. (toim.). Yksinäisyys teorioiden valossa. Jyväskylä: PS-kustannus, 59 - 76.

Tossebro, J. 2006. Deinstitutionalisaatio - Kehitysvammaisiin henkilöihin kohdistuvan politiikan ja palveluiden muuttumisesta. Teittinen, A. (toim.). Vammaisuuden tutkimus. Helsinki: Yliopistopainokustannus, 173 - 210.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen opinnäytetyö. Tutkimus ja sisällönanalyysi. 6., uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vehmas, S. 2005. Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Tampere: Gaudeamus kirja.

Vesala, H. 2010. Hameennappi ja haalari. Teittinen, A. (toim.) Pois laitoksista! Vammaiset ja hoivan politiikka. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy, 123 - 161.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Viskari, S. 2009. Tieteellisen kirjoittamisen perusteet. Opas kirjoittamiseen ja seminaarityöskentelyyn. Julkaisusarja B N:o 17. Tampere: Tampereen yliopisto.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014.

LIITTEET

Liite 1 Tutkimuslupa

Liite 2 Toiveidenkeräys-kerran mainos

Liite 3 Saatekirje

Liite 4 Toiveista nousseet teemat

Liite 5 Leivontakerran mainos

Liite 6 Pirunpesän retkeilykerran mainos

Liite 7 Elokuvakerran esittelymainos

Liite 8 Elokuvakerran elokuvan toivelista

Liite 9 Elokuvakerran mainos

Liite 10 Pihapelikerran mainos

Liite 11 Saatekirje Lahdesta kutsutuille

Liite 12 Palautelomake toimeksiantajalle

Liite 13 Aineiston analysointitaulukko

HOLLOLAN KUNTA
Vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja

PÄÄTÖSPÖYTÄKIRJA
5.6.2015

Luokka 001
§ 3

Opinnäytetyön lupa/Jenni Jäntti ja Piia Rautiainen

- Asiaselostus** Lahden Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat Jenni Jäntti ja Piia Rautiainen hakevat lupaa opinnäytetyölleen "Uuden vapaa-ajan toimintamallin luominen Peruspalvelukeskus Oivan itsenäisesti asuville erityistä tukea tarvitseville asiakkaille". Opinnäytetyön tavoitteena on luoda uusi vapaa-ajan toimintamalli erityistä tukea tarvitseville itsenäisesti asuville asiakkaille.
- Opinnäytetty toteutetaan ns. toiminnallisena opinnäytetyönä. Opiskelijat järjestävät erilaisia toimintakerhoja, joiden toteutumista havainnoidaan laadullisella menetelmällä. Osallistuminen kerhoihin on vapaaehtoista ja osallistujien anonyymiteetti turvataan.
- Jenni Jäntin ja Piia Rautiaisen opinnäytetty tukee Oivan tavoitteena olevaa kehitysvammaisten itsenäisen asumisen edistämistä ja siksi on perusteltua myöntää lupa opinnäytetyölle.
- Päätös** Päätän myöntää luvan Lahden Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden Jenni Jäntin ja Piia Rautiaisen opinnäytetyölle "Uuden vapaa-ajan toimintamallin luominen Peruspalvelukeskus Oivan itsenäisesti asuville erityistä tukea tarvitseville asiakkaille".

Vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja Tarja Rautsiala

-
- Päätösvaltuus** Hallintosääntö
- Täytäntöönpano** Jenni Jäntti, Piia Rautiainen, vammaispalvelujen päällikkö Leena Kunttunen
Tiedoksi peruspalvelujohtaja Aino Eerola
- Muutoksenhakuosoitus** Liitteenä

Vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja

**Oikaisuvaatimusohje
Kunnallisasiat**

Päivämäärä Luokka/Pykälä
5.6.2015 001/3

Oikaisuvaatimus-oikeus	Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä: - se johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä - kunnan jäsen.
Oikaisuvaatimusaika	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa katsotaan asianosaisen saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Tiedoksisaantipäivää ei lueta oikaisuvaatimusaikaan. Jos oikaisuvaatimusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arklauantai, saa oikaisuvaatimuksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Oikaisuvaatimus on toimitettava Hollolan kunnan kirjaamoon viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen kirjaamon aukioloajan päättymistä.
Oikaisuvaatimusviranomainen	Hollolan kunta / toimielin PL 66 15871 HOLLOLA Kirjaamo: Aukioloajat: ma 9-17, ti-to 9-16, pe 9-15 Käyntiosoite: Virastotie 3 Sähköposti: kirjaamo@hollola.fi Faksi: 03 880 3474, puh. 044 780 1427
Pöytäkirja nähtävillä	Pvm.
Tiedoksianto asianosaiselle	Asianosainen: ☐ Lähetetty tiedoksi kirjeellä, pvm ☐ Annettu tiedoksi sähköpostilla, pvm ☐ Luovutettu asianosaiselle, paikka, pvm <hr/> Tiedoksiantajan allekirjoitus Vastaanottajan allekirjoitus
Oikaisuvaatimuksen sisältö	Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti. Myös sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta. Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava: - päätös, johon haetaan oikaisua - se, millaista oikaisua vaaditaan - millä perusteella oikaisua vaaditaan. Oikaisuvaatimuksessa on lisäksi ilmoitettava tekijän nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero. Jos oikaisuvaatimuspäätös voidaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä, yhteystietona pyydetään ilmoittamaan myös sähköpostiosoite.

Liitetään pöytäkirjanotteeseen

TUU MUKAAN!

Olemme Jenni ja Piia, kaksi opiskelijaa Lahden ammattikorkeakoulusta. Järjestämme sinulle syksyllä 2015 ilta-aikaan toimintaa vapaa-ajallesi.

Toimintakertojemme sisältönä tulevat olemaan esimerkiksi ruoanlaitto, kulttuuri, luonto ja liikunta. Näitä tapahtumia on yhteensä 4 ja tulemme pitämään ne joka toinen viikko.

Ensimmäinen kerta on keskiviikkona 12.8.2015, jolloin teemme yhdessä pizzaa.

Tulemme kertomaan tarkemmin jokaisen toimintakerran sisällöstä mainoksella, jonka tulet saamaan lähempänä toimintakerran ajankohtaa.

Toiminnallisten kertojen lopussa, tulemme pyytämään antamaan palautetta toimintakerran sisällöstä, joten voit vaikuttaa toimintojen sisältöön osallistumalla.

Tervetuloa mukaan!

T: Jenni ja Piia

9. huhtikuuta 2015**Hyvä Vastaanottaja:**

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Lahden Ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksesta. Teemme opinnäytetyönämme Peruspalvelukeskus Oivan itsenäisesti asuvien kehitysvammahuollon asiakkaiden vapaa-ajan toiminnan kehittämistä.

Tarkoituksenamme on luoda uusia vapaa-ajan toimintoja Hollolan seudulle. Tässä tarvitsemme sinun apuasi.

Toteutamme Hollolan toimintakeskus Tervakuja 8A:ssa toimintakerran (päivämäärä ja kellonaika) ,jonka aikana tutustumme toisiimme kahvittelun merkeissä ja kartoitamme sinun vapaa-ajanvieton toiveitasi kuvia apuna käyttäen. Niiden pohjalta suunnittelemme toimintoja, jotka tulemme toteuttamaan kanssasi ensi syksyn aikana.

Haluamme vielä korostaa sitä, että opinnäytetyöhömmme osallistuminen on nimetöntä, luottamuksellista ja vapaaehtoista. Toiveet sekä toimintakertojen osallistumisien havainnoinneista saadut tiedot käsittelemme luottamuksellisesti ja nimettömästi, eli kenenkään henkilöllisyys tai sukupuoli ei tule paljastumaan opinnäytetyössämme.

Olisimme kiitollisia, jos olisit mukana toteuttamassa meidän kanssamme opinnäytetyötämme sekä kehittämässä uusia vapaa-ajan viettomahdollisuuksia Hollolan seudulla.

Ystävällisin terveisin

Jenni Jäntti
Sosionomiopiskelija

Piia Rautiainen
Sosionomiopiskelija

Tuu mukaan!

Toiveiden keruu Toimarilla 29.4.2015

Ruoka	Liikunta	Kulttuuri	Rentoutuminen	Luonto
Leipominen	Mega Zone	Television katselu	Uni	Luontopolku
Illanvietto	Pyöräily	Elokuviissa käynti	Saunominen	Vaellus
Ruoanlaitto	Hölkäily	Karaoke	<i>Riippukeinussa olo (kuvana tarjolla)</i>	Kukkien ja kasvien hoito
Kahvittelu	Keilailu	Musiikin kuuntelu	Oleilu	Luonnossa kävely
Kaupassa käynti	Sauvakävely	kitaran soitto	Hierominen	Puutarhanhoito
	Mölkyn pelaaminen	Disco?	Kauneuden hoito	Traktorilla ajelu
	Jalkapallo		Vapaaehtoistyö	
	Sähly			

Muita esille tulleita ajatuksia

- Kaverit
- koti
- matkailu
- harrastukset
- Musiikki
- Sosiaaliset suhteet: kaverit/perhe
- Pelit: lautapelit, playstation pelit
- vapaaehtoistyö
- Hyvä ruoka
- Turvalliset kaverisuhteet
- Erilaisuus
- Voi olla oma itsensä ja hyväksytään sellaisena kuin on

TUU MUKAAN!

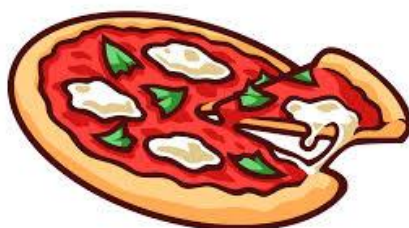
Pizza-iltaan Hollolan
toimintakeskukselle

12.8.2015

klo. 17.00–18.30

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Lahden
Ammattikorkeakoulusta ja toteutamme kanssanne syksyn
aikana erilaisia toimintakertoja.

Keskiviikkona 12.8. tutustumme toisiimme, valmistamme
yhdessä pizzeriaa ja syödään.

Tervetuloa mukaan!

T:Jenni ja Piia

SOSIONOMI-OPISKELIJOIDEN

JÄRJESTÄMÄ

RETKI PIRUNPESÄLLE

TORSTAINA 27.8.2015

LÄHTÖ TOIMARILTA KLO: 17.00

JOS SATAA,

VIETÄMME TOIMARILLA AIKAA VISAILUN JA

LAUTAPELIEN MERKEISSÄ

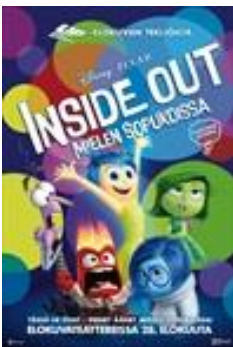
TUU MUKAAN!

**Sosionomi-opiskelijat järjestävät kaupunkiretken Lahteen
viikolla 37.**

**Lähdemme omakustanteisesti yhdessä linja-autolla Hollolasta ja
käymme katsomassa elokuvan.**

Nyt on mahdollisuus päästä vaikuttamaan, mitä mennään katsomaan!

Elokuvavaihtoehdot:

**Inside Out –
mielen sopukoissa**

Max

Kätyrit

Tarkemmasta ajankohdasta ilmoitetaan, kun elokuva on päätetty ja elokuvan esitysajankohta selvillä.

T: Jenni ja Piia

Tervetuloa mukaan!

Elokuvaretki

10.9.2015

Inside out – Mielen sopukoissa 3D
suomeksi puhuttuna.

Lähdemme klo 15:00 Toimarin pihasta.

Muistathan ottaa mukaasi Eläkeläiskortin ja noin 30 euroa linja-autokyytiin, elokuvalippuun ja elokuvaherkkuihin. Lippujen lunastuksen jälkeen aikaa jää vielä kahvila käyntiin.

TUU MUKAAN!

Hollolan toimintakeskukselle

(Tervakuja 8A)

Toimariilaisten järjestämään

PIHAPELITAPAHTUMAAN

Perjantaina 25.9.2015

KLO: 17.00–19.00

Luvassa erilaisia pihapelejä ja mukavaa yhdessäoloa.

Tarjolla on kahvia ja pientä purtavaa.

Sadepäivänä olemme sisätiloissa.

15. syyskuu 2015

Hyvä Vastaanottaja

Tervetuloa Hollolan toimintakeskukselle, Tervakuja 8A, perjantaina 25.9 alkaen kello 17.00 leikkimieliseen pihapelitapahtumaan.

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Lahden Ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksesta. Toteutamme opinnäytetyötämme Peruspalvelukeskus Oivan itsenäisesti asuvien kehitysvammahuollon asiakkaille vapaa-ajan toiminnan kehittämiseksi.

Tarkoituksenamme on luoda uusia vapaa-ajan toimintoja Hollolan seudulle ja opinnäytetyömme päätöstapahtumaan haluamme kutsua myös Teidät mukaan.

Olisimme kiitollisia, jos olisitte mukana viettämässä kanssamme opinnäytetyömme viimeistä toiminnallista kertaa sekä tutustumassa Hollolan toimintakeskukseen.

Ystävällisin terveisin

Jenni Jänntti

Piia Rautiainen

puh. nro

puh. nro

Tuu Mukaan!

Palautelomake

Miten opiskelijoiden järjestämät vapaa-ajan toiminnot ovat näyttäneet osallistujien arjessa?

Onko itsenäinen vapaa-ajan vietto kehittynyt ryhmäläisillä, miten?

Kuinka usein tiedät osallistujien itsenäisesti keskinäisen vapaa-ajan vieton toteutuneen?

- Kerran kuukaudessa.
- Useammin kuin kerran kuukaudessa, kuinka monta? _____
- Kerran viikossa
- useammin kuin kerran viikossa, kuinka monta? _____
- Muu, _____
- En osaa sanoa

Oletteko havainneet, että osallistujien välisissä suhteissa olisi tapahtunut kehittymistä, millaisia?

Miten opiskelijat mielestänne organisoivat projektin etenemisen?

Lopuksi sana on vapaa

Alkuperäinen ilmaisu	Alakategoria	Yläkategoria	Yhdistävä kategoria
"Olimme markkinoineet toimintakertaa hyvissä ajoin"	Tiedottaminen	Sitoutuminen toimintaan, oma kiinnostus	Kokemus hyvästä vapaa-ajan toiminnasta
"Sitouttaa ilmoittautuneita osallistumaan ruoanlaittokertaankysymällä heidän toiveitaan pizzerian täytteistä"	Toiveiden kerääminen		
"Toinen opiskelijoista kävi edellisenä päivänä"	Osallistujien huomiointi		
"Tunsivat jo ennestään toisensa"	Yksilöllisyys		
"Jokainen sai tehdä omanlaisen pizzerian"	Yksilöllisyys		
"Keräsimme palautetta"	Palautteen keruu		
"Värit ovat tulkinnan varaisia ja eri väri merkitsee ihmisille eri asioita"	Yksilöllisyys		
"Lähdimme käymään Pirunpesällä makkaranpaistossa"	Yksilöllisyys		
"Makkaranpaisto ja yhdessä olo"	Yhdessä tekeminen		

"Keräsimme etukäteen toiveita, minkä elokuvan osallistujat halusivat katsoa"	Yhdessä tekeminen, ryhmäytyminen		
"Lippuvaraus"	Osallistujien huomiointi		
"Osallistujat olivat innostuneita"	Yhdessä olo		
"Ilta oli odotettu"	Yhdessä olo		
"Onnistumisen kokemus, minkä he kokivat"	Yksilöllisyys		
"Teimme mainokset"	Kokonaisuuden hallinta		
"Osalle porukasta Lahtelaiset olivat tuttuja"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Juttelu ja naurahdukset kertoivat tunnelman olevan hyvä"	Yhdessä olo		
"Kävi kaupassa yhden osallistujan kanssa"	Toiminnan valmistelu	Yhteisöllisyyden lisääminen	
"Tutustumishetken aikana teimme itsemme tutuiksi"	Yhdessä olo, Ryhmäytyminen		
"Jaoimme työtehtävät yhdessä"	Työtehtävien jako		
"Osallistujat saivat syödä kaikki yhdessä"	Yhdessä olo, Ryhmäytyminen		

"Tunnelman luomiseksi tavoitteena oli kiireettömyys ja yhdessäolo, sekä luonnosta nauttiminen"	Yhdessä olo		
"Palautetta kysyttiin janan muodossa"	Palautteen keruu		
"Lisäsi ryhmän yhtenäisyyttä muiden ollessa huolissaan"	Yhdessä olo		
"He ovat ryhmäytyneet ja yhteishenki on hyvä"	Ryhmäytyminen		
"Tunnelma oli odottava ja pientä jännitystä oli ilmassa"	Jännityksen kohtaaminen yhdessä		
"Matka taittui rennosti rupertellen ja kuulumisia vaihdellen"	Yhdessä olo, ryhmäytyminen		
"He toimivat suunnan näyttäjinä"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Lähtisimme käymään lähellä olevassa makuunissa"	Yhdessä olo		
"Ryhmäläiset rohkaisivat toisiaan"	Yhdessä olo		
"Kahvilla ja pizzalla käymissuunnitelmia"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Tarvitsivat rohkaisua ja tukea"	Ohjaajan rooli		

"Teemaksi oli suunniteltu pihapelitapahtuma"	Yhdessä olo		
"Hollola ja Lahti tutustuisivat ja vaihtaisivat kuulumisia"	Yhdessä olo, ryhmäytyminen		
"Pelasimme leikkimieliset kilpailut"	Yhdessä olo		
"Toisia kannustava ja iloinen"	Yhdessä olo		
"Olimme samassa tilassa kaikki"	Yhdessä olo		
"Kaikki osallistujat saivat pienen palkinnon"	Yhdessä olo		
"Ennen toiminnan aloittamista"	Toiminnan valmistelu	Ohjaajuus, ryhmänohjaus-tilanteiden hallinta	
"Osallistujia tulee ripotellen puoli tuntia aikaisemmin"	Toiminnan valmistelu		
"Etukäteen valmistaneet pizzataikinan"	Toiminnan valmistelu		
"Kaikilla olisi joku tehtävä"	Kaikkien osallistujien huomiointi		
"Pieni keittiö ruuhkautui"	Haasteiden nimeäminen		
"Esitimme osallistujille täydentäviä kysymyksiä"	Kaikkien osallistujien huomiointi		

"Lopetimme toimintakerran aikataulun mukaan"	Aikataulussa pysyminen		
"Käveli osallistujien kanssa"	Aktivoiminen toimintaan, tehokas ajankäyttö		
"Olisi koko toimintakerta vaarantunut"	Kokonaisuuden hallinta, haasteiden nimeäminen		
"Opiskelijoilla oli myös varasuunnitelma"	Kokonaisuuden hallinta		
"Lopetusaikaa emme laittaneet toimintakerralle"	Kokonaisuuden hallinta		
"Yllättävien tilanteiden hoitaminen, väärän yhteystiedon selvittäminen kesellä metsää"	Haasteiden nimeäminen		
"Rohkaisimme heitä ja kerroimme, että yhdessä mennään"	Jännittävän tilanteen kohtaaminen		
"Varausnumeron ja pohtineet yhdessä parasta maksutapaa"	Kokonaisuuden hallinta		
"Tarvitsi osallistumisen ääniä rauhoitella"	Osallistujien huomiointi		
"Kerätä palautetta"	Palautteen keruu		
"Tukeutuivat ohjaajiin"	Ohjaajan rooli		

"Toimintakerta alkoi esittelyllä ja illan kulusta kertomalla"	Kokonaisuuden hallinta, yhdessä olo		
"Esivalmistelut teimme yhdessä"	Työtehtävien jako, toimintaan aktivoiminen	Omatoimisuuden vahvistaminen, itsenäisempi vapaa-ajan vietto	
"Huomasimme joidenkin kohdalla haasteita"	Haasteiden nimeäminen		
"Kysyttiin toiveista ja halukkuudesta tehdä ruokaa yhdessä"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Innostuivat ajatuksesta illanistujaisista"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Jokainen paistoi omat makkaransa"	Toimintaan aktivoiminen		
"Osallistujat voisivat lähteä tulevaisuudessa myös itsenäisesti ryhmänä käymään retkellä"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Leivoimme omena- ja kinkkupiirakkaa tarjottavaksi"	Yhdessä tekeminen		
"Olimme tehneet osallistujille toimintaohjeet"	Kokonaisuuden hallinta		

"Muutama kyseli 3D-lasien käyttöä"	Jännittävän tilanteen kohtaaminen		
"Jokainen sai maksaa itse oman lippunsa"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Osa osallistujista tunsivat reitin"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Tulla yhdessä uudestaan"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Pärjäävät hyvin ilman ohjaajaa"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Johtaisi tulevaisuudessa mahdollisesti uusiin tapaamisiin"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Lahtelaisten läsnäolo oli mukava lisä ja heiltä tulikin vastakutsua"	Aktivoiminen tulevaisuuteen		
"Toinen seurusteli asiakkaiden kanssa, toinen siisti keittiötä"	Tehokas ajankäyttö	Kehittäminen	
"Keittiö ruuhkautui pizzan täyttövaiheessa, saivat meidät muuttamaan suunnitelmaa"	Suunnitelman nopea muutos		
"Haasteet voivat osaltaan olla este itsenäiselle ruoanlaitolle"	Haasteiden nimeäminen		

<p>"Lisää kokemusta ja onnistumisia"</p>	<p>Harjoittelemineen, itsensä ja toiminnan kehittäminen</p>		
<p>"Toinen meni autolla puiden ja eväiden kanssa"</p>	<p>Tehokas ajankäyttö</p>		
<p>"Loppumatkasta yksi osallistuja meinas väsyä"</p>	<p>Haasteiden nimeäminen</p>		
<p>"Tehneet lippuvarauksen"</p>	<p>Kokonaisuuden hallinta, tehokas ajankäyttö</p>		
<p>"Opinnäytetyön tekijät jakoivat leikkimielisen kilpailun neljä pääpalkintoa"</p>	<p>Ohjaajan rooli</p>		